

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
Кафедра туристичного та готельно-ресторанного бізнесу

На правах рукопису

КОРНІЄНКО ДАНИЇЛ ДМИТРОВИЧ

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕКРЕАЦІЙНОГО ТУРИЗМУ
В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Спеціальність 242 Туризм
(код) (назва спеціальності)
Освітня програма Туризм
(код) (назва спеціальності)
Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього рівня бакалавра

Науковий керівник:
Джинджоян Володимир Вергарович,
доктор економічних наук, професор

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол засідання кафедри

№ 5 від 06.02.2024

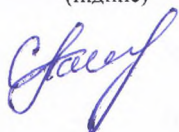
Завідувач кафедри

(підпис)

(І'мя, ПРІЗВИЩЕ)

Дніпро, 2024

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ**

Кафедра **Туристичного та готельно-ресторанного бізнесу**
Освітній ступінь **бакалавр**
Спеціальність **242 Туризм**
Освітня програма **Туризм**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри туристичного та
готельно-ресторанного бізнесу

 Тетяна ТЕСЛЕНКО
«02» 11 2024 року

**ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
КОРНІЄНКО Даниїла Дмитровича**

1. Тема роботи: **«Особливості функціонування рекреаційного туризму в Україні в умовах війни».**

2. Науковий керівник: доктор економічних наук, професор **Джинджоян Володимир Вергарович**. Затверджені наказом вищого навчального закладу від «01» 11 2023 року № 128-02

3. Строк подання роботи на кафедру: 01.02. 2024 р.

4. Мета кваліфікаційної роботи полягає у дослідженні проблем функціонування рекреаційного туризму в Україні в умовах війни.

5. Завдання кваліфікаційної роботи:

- визначення поняття та сутності рекреаційного туризму;
- аналіз рекреаційних ресурсів та їх ролі у розвитку рекреаційного туризму;
- визначення видів рекреаційного туризму;
- аналіз динаміки та тенденцій світового туристичного ринку;
- аналіз туристичної галузі України в умовах воєнного стану;
- аналіз туристичних потоків в Україні в умовах війни;

- 3
- визначення перспективних напрямів розвитку рекреаційного туризму в умовах військового стану;
 - аналіз рекреаційного туризму Івано-Франківської області;
 - вивчення досвіду Хорватії у післявоєнному розвитку рекреаційного туризму в Україні.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Назва етапів дипломного проекту (роботи)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
1.	Вступ	07.11.2023 р.	виконано
2.	I Розділ	29.11.2023 р.	виконано
3.	II Розділ	29.12.2023 р.	виконано
4.	III Розділ	29.01.2024 р.	виконано
5.	Робота в цілому	01.02.2024 р.	виконано

Науковий керівник _____ Володимир ДЖИНДЖОЯН

Здобувач вищої освіти _____ Даниїл КОРНІЄНКО

Дата видачі завдання 07.11.2023 р.

Ім'я користувача:
Альбіна Ткаченко

Дата перевірки:
24.02.2024 21:58:09 EET

Дата звіту:
24.02.2024 21:59:54 EET

ID перевірки:
1016119165

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

ID користувача:
100005559

Назва документа: Диплом Корнієнко Д.Д

Кількість сторінок: 83 Кількість слів: 18559 Кількість символів: 141578 Розмір файлу: 1.87 MB ID файлу: 10158498

13.8% Схожість

Найбільша схожість: 1.96% з Інтернет-джерелом (<https://eg.nau.edu.ua/bitstream/NAU/61832/1/%d0%a4%d0%9c%d0%9>

11.8% Джерела з Інтернету

311

Сторінка 85

2.62% Джерела з Бібліотеки

48

Сторінка 87

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Анотація

КОРНІЄНКО Д. Д. Особливості функціонування рекреаційного туризму в Україні в умовах війни/ Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 242 «Туризм» (освітньо-професійна програма «Туризм»). ВНПЗ ДГУ, Дніпро, 2024.

Відомості про об'єм пояснювальної записки: 90 стор., 3 табл., 10 рис., 47 джерел.

Перший розділ кваліфікаційної роботи містить теоретико-методологічні засади функціонування рекреаційного туризму, такі як: визначення поняття та сутності рекреаційного туризму; аналіз рекреаційних ресурсів та їх ролі у розвитку рекреаційного туризму; визначення видів рекреаційного туризму, їх типологізації.

У другому розділі кваліфікаційної роботи приділена увага аналізу особливостей функціонування рекреаційного туризму в Україні та світі. Проведено аналіз динаміки та тенденцій світового туристичного ринку, аналіз туристичної галузі України в умовах воєнного стану та аналіз туристичних потоків в Україні в умовах війни.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи розглянуті перспективні напрямів розвитку рекреаційного туризму в умовах військового стану, проаналізовано потенціал рекреаційного туризму Івано-Франківської області Карпатського регіону як найбільш безпечного напрямку рекреаційного туризму України, а також розглянуто можливість використання досвіду Хорватії у післявоєнному розвитку рекреаційного туризму в Україні.

Ключові слова: рекреація, рекреаційний туризм, види рекреаційного туризму, туристична дестинація, регіон, туристичний напрям, аналіз, війна, розвиток, дослідження, досвід, туристичні потоки, туристичний потенціал.

Abstract

KORNIENKO D. D. Peculiarities of the functioning of recreational tourism in Ukraine in the conditions of war/ Qualification work for obtaining a bachelor's degree in the specialty 242 "Tourism" (educational and professional program "Tourism"). VNPZ DHU, Dnipro, 2024.

Information on the volume of the explanatory note: 90 pages, 3 tables, 10 figures, 47 sources.

The first section of the qualification work contains the theoretical and methodological principles of the functioning of recreational tourism, such as: definition of the concept and essence of recreational tourism; analysis of recreational resources and their role in the development of recreational tourism; definition of types of recreational tourism, their typology.

In the second section of the qualification work, attention is paid to the analysis of the peculiarities of the functioning of recreational tourism in Ukraine and the world. An analysis of the dynamics and trends of the world tourism market, an analysis of the tourism industry of Ukraine under martial law conditions, and an analysis of tourist flows in Ukraine under war conditions was carried out.

In the third section of the qualification paper, promising directions for the development of recreational tourism in the conditions of martial law were considered, the potential of recreational tourism in the Ivano-Frankivsk region of the Carpathian region as the safest direction of recreational tourism in Ukraine was analyzed, and the possibility of using the experience of Croatia in the post-war development of recreational tourism in Ukraine was also considered.

Keywords: recreation, recreational tourism, types of recreational tourism, tourist destination, region, tourist direction, analysis, war, development, research, experience, tourist flows, tourist potential.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. Теоретико-методологічні засади функціонування рекреаційного туризму	11
1.1. Основні поняття, сутність та значення рекреаційного туризму...	11
1.2. Рекреаційні ресурси та їх роль у розвитку рекреаційного туризму.....	19
1.3. Види рекреаційного туризму	24
Висновки до розділу 1.....	31
РОЗДІЛ 2. Аналіз особливостей функціонування рекреаційного туризму в Україні та світі	33
2.1. Перспективний аналіз динаміки та тенденцій світового туристичного ринку.....	33
2.2. Аналіз туристичної галузі України в умовах воєнного стану	41
2.3. Туристичні потоки в Україні в умовах війни.....	45
Висновки до розділу 2.....	57
РОЗДІЛ 3. Перспективи розвитку рекреаційного туризму в Україні в умовах війни	58
3.1. Перспективні напрями розвитку рекреаційного туризму в умовах військового стану	58
3.2. Туристичний потенціал рекреаційного туризму Івано-Франківської області	61
3.3. Досвід Хорватії у післявоєнному розвитку рекреаційного туризму в Україні	75
Висновки до розділу 3.....	82
ВИСНОВКИ.....	85
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ.....	91

ВСТУП

Актуальність теми. Туристичний сектор стає дедалі важливішою галуззю економіки сучасних держав. Будуються системи видів та підвидів туризму, з'являються нові модифікації. Подорож заради відпочинку, релаксації та задоволення називається рекреаційним туризмом, часто відомим як розважальний туризм чи просто рекреаційна подорож. Це тип туризму, при якому мандрівники відвідують різні місця, беруть участь у заходах або насолоджуються різними формами розваг та дозвілля, щоб відволіктися від повсякденної рутини, розслабитися та розважитися.

Рекреаційні подорожі значно впливають на світовий туристичний сектор і пропонують низку ключових переваг та вкладів як для мандрівників, так і для місць, які вони подорожують. Туризм або індустрія гостинності належить до тих видів економічної діяльності, які крім отримання прямої економічної вигоди прямо чи опосередковано впливають на розвиток багатьох інших галузей. З розвитком туризму, зростаючою конкуренцією між країнами, регіонами та напрямками, змінами у концепції подорожей, диференціацією очікувань туристів, різноманітністю туристичних товарів та послуг наголошується на необхідності проведення оцінок туризму в різних масштабах.

Основні цілі рекреаційного туризму включають активну участь у будь-якій рекреаційній діяльності або участь у спортивному чи культурному заході як глядач. Участь у дозвіллі має сенс для індивідуального та соціального способу життя. Сприяє загальній якості життя. Відпочинок може сприяти особистісному зростанню та самовираженню, надаючи більше можливостей для навчання та задовольняючи потреби, які не задовольняються у вільний час людей.

Будь-яка рекреація – пам'ятка архітектури чи гарний ландшафт, чи заповідник – постійно зазнає впливу руйнівних чинників: забруднення, ерозії, заболочування, безвідповідальних дій людини, урбанізації, масового

туризму. Щоб зберегти для майбутніх поколінь культурну та природну спадщину людства, ЮНЕСКО ухвалила Конвенцію 1972 року про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини.

Рекреаційна складова зміщується у бік оздоровлення за певних кліматичних умов та засобів туризму у вигляді дозованих прогулянок та інших видів діяльності, що сприяють лікуванню певних захворювань, їх профілактиці, підвищенню імунітету та загального тону організму. У цілому нині рекреаційний туризм сприймається як вид активного туризму у межах фізичного відпочинку з певними обмеженнями фізичної активності. Вихід за верхні межі фізичної активності веде до спортивного туризму, вихід нижні – до реабілітаційного туризму, тобто, до лікування у санаторіях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичною основою представленого дослідження є праці науковців, а саме: Киф'як, В.Ф., Габрель, М., Смадич І.П., Панченко Т.Ф., Пітюлич, М.М., Позняк, О.В., Сардака С. Е., Сазонця І. Л., Сазонець О. М., Джинджояна В. В., Марценюк Л. В. Тесленко Т. В. та багатьох інших.

Низка публікацій Грановська В.Г., Морозов О.В., Крикунова В.М., Морозова О.С. присвячено питанням природно-рекреаційного потенціалу; Семенов В., Балджи М., Мозгальова Т. – у сфері рекреаційно-туристичної діяльності, Савранчук Л.О., Явкін В.Г. – у сфері рекреаційної географії, також низка досліджень міжнародного досвіду моледювання та прогнозування туристичної діяльності.

Мета роботи полягає у дослідженні проблем функціонування рекреаційного туризму в Україні в умовах війни.

Досягнення мети дослідження передбачає постанову та розв'язання наступних завдань:

- визначення поняття та сутності рекреаційного туризму;
- аналіз рекреаційних ресурсів та їх ролі у розвитку рекреаційного туризму;
- визначення видів рекреаційного туризму;

- аналіз динаміки та тенденцій світового туристичного ринку;
- аналіз туристичної галузі України в умовах воєнного стану;
- аналіз туристичних потоків в Україні в умовах війни;
- визначення перспективних напрямів розвитку рекреаційного туризму в умовах військового стану;
- аналіз рекреаційного туризму Івано-Франківської області;
- вивчення досвіду Хорватії у післявоєнному розвитку рекреаційного туризму в Україні.

Об'єктом дослідження є функціонування рекреаційного туризму у сучасних умовах.

Предмет дослідження – особливості функціонування рекреаційного туризму в Україні в умовах війни.

Методологія дослідження. Базується на загальних положеннях економічної теорії, математичної статистики, синтезу та аналізу, щодо аналізу туристичної галузі в Україні та світі.

У кваліфікаційній роботі застосовані такі загальнонаукові та конкретні методи досліджень, а саме:

- структурно-логічного аналізу для визначення туристичних ресурсів та їх ролі у розвитку рекреаційного туризму;
- історичного – для дослідження теоретико-методологічного визначення рекреаційного туризму;
- математичного моделювання – для персоналізації рекомендацій для створення туристичного маршруту;
- графічного – для оформлення результатів виконаних досліджень.

Практична значимість одержаних результатів полягає у визначенні перспектив розвитку рекреаційного туризму в Україні на прикладі Івано-Франківської області.

Інформаційну базу дослідження склали наукова література та періодичні видання, матеріали органів місцевого самоврядування Карпатського регіону, а також результати досліджень, виконаних автором.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку бібліографічних посилань використаних джерел та додатків. У роботі розміщено 3 таблиці, 10 рисунків. Список бібліографічних посилань використаних джерел включає 47 найменування. Загальний обсяг роботи 90 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕКРЕАЦІЙНОГО ТУРИЗМУ

1.1 Основні поняття, сутність та значення рекреаційного туризму

Туристичний сектор стає дедалі важливішою галуззю економіки сучасних держав. У зв'язку з цим відбувається ускладнення цієї сфери діяльності. Будуються системи видів та підвидів туризму, з'являються нові модифікації. Сьогодні дослідники часто говорять про рекреаційні засади туризму, у зв'язку з цим виникає питання про співвідношення понять «туризм» та «рекреація».

Під першим терміном розуміють тимчасове переміщення людей інші райони з задоволення потреб у відпочинку, задоволенні, пізнанні, оздоровленні тощо. буд. Другий термін зазвичай означає відновлення людських ресурсів, витрачених під час роботи. Під відпочинком пропонується також розуміти діяльність людей щодо використання свого вільного часу. Таким чином, поняття рекреації є ширшим, оскільки туризм – це лише один із способів відпочинку та відновлення сил людини. Між відпочинком та туризмом є одна спільна риса: обидва ці види діяльності пов'язані з відпочинком, релаксацією, відновленням сил та ресурсів. Але є й відмінності. Відпочинок може відбуватися без переміщення в інше місце, наприклад, лежання на дивані після робочого дня - це теж спосіб відновити сили. І туризм може здійснюватися як з рекреаційними цілями, хоча справедливо сказати, більшість цілей туризму є рекреаційними [1].

Подорож заради відпочинку, релаксації та задоволення називається рекреаційним туризмом, часто відомим як розважальний туризм чи просто рекреаційна подорож. Це тип туризму, при якому мандрівники відвідують різні місця, беруть участь у заходах або насолоджуються різними формами розваг та дозвілля, щоб відволіктися від повсякденної рутини, розслабитися та розважитися.

Очевидно, що відпочинок, фізичне та інтелектуальне омолодження людей є однією з основних цілей туризму. Завдяки фінансовому добробуту народу, оплачуваній відпустці на роботі, розвитку транспорту та виробництва, збільшення купівельної спроможності споживачів, рекреаційний туризм став масовим явищем. Її рушійною силою – зняття цивілізаційного стресу – є активний відпочинок, створення добробуту, відновлення працездатності, збереження та покращення здоров'я. Він включав у себе різноманітні туристичні заходи: від знайомства з далекими та екзотичними місцями до відпочинку на морі та участі у культурних програмах та різних формах розваг. Рекреаційний туризм має багато спільного з оздоровчим та медичним туризмом, а також із оздоровчим туризмом.

Рекреаційний туризм означає, що у вільний час подорожують у місця, де можуть розслабитися і відновити сили як фізично, і морально. Ця ідея може бути застосована до більшості видів туризму, але протилежна діловим поїздкам. Рекреаційний туризм: туризм з основною метою відпочинку, лікування та інших оздоровчих цілей. Поняття рекреація (оздоровлення) охоплює всі види відпочинку, включаючи санаторно-курортне лікування [1].

Коли люди пересуваються по роботі чи заради заробітку, це не вважається розвагою. Отже, по суті, основна мета туризму – дати нам можливість відпочити від нашої повсякденної рутини та відновити сили. Однак не всі поїздки однаково розслаблюють. Це також залежить від того, куди ви йдете і що є, щоб допомогти вам розслабитися. Саме тут ми думаємо про туризм не лише як про спосіб розваги, а й як про бізнес.

Туризм – це не тільки люди, які вирушають у подорожі; справа також у людях, які організують ці поїздки. Вони створюють те, що зветься «туристичний продукт», який включає все: від природної краси місця до того, що люди будують, щоб зробити його прекрасним місцем призначення.

Отже, рекреаційний туризм – це відпочинок від повсякденного життя, щоб розслабитись та відновити сили, і в ньому беруть участь як мандрівники, так і люди, які роблять ці поїздки можливими.

До видів рекреаційного туризму можна віднести:

1. **Пляжний відпочинок.** Мандрівники вирушають у відомі пляжні місця, такі як Канкун, Балі або Мальдіви, щоб розслабитися на пляжах з білим піском, викупатися в океані і зайнятися водними видами спорту, такими як підводне плавання, підводне плавання та катання на водних лижах.

2. **Вивчення культури.** Мандрівники оглядають музеї, історичні пам'ятки та художні галереї у таких містах, як Рим, Париж чи Кіото, та знайомляться з місцевою кухнею та культурою.

3. **Пригодницька подорож.** Шукачі пригод вирушають у такі місця, як Коста-Ріка, щоб пронестися тропічним лісом, Патагонія, щоб вирушити в похід і вирушити в похід, а також Нова Зеландія, щоб зайнятися банджі-джампінгом і рафтингом.

4. **Лижна подорож.** Взимку люди їдуть на гірськолижні курорти, щоб насолодитися сноубордом, гірськими лижами та апре-скай у таких місцях, як Аспен, Колорадо чи Швейцарські Альпи.

5. **Відвідування тематичного парку.** Тематичні парки з різноманітними атракціонами, шоу та розвагами – популярні місця для любителів гострих відчуттів та сімейного відпочинку, наприклад Токійський Діснейленд у Японії, Юніверсал Студіос у Флориді та Діснейленд у Каліфорнії.

6. **Сафарі з дикої природи.** Під час сафарі люди відвідують національні парки Південної Африки, Кенії та Індії, щоб побачити та сфотографувати дику природу.

7. **Спортивні події** Подорож на великі спортивні заходи, такі як Олімпійські ігри, Суперкубок чи чемпіонат світу з футболу, дозволяє вболівальникам стати свідками змагань своїх улюблених спортсменів чи команд.

8. Круїзний відпочинок. Простір океанів та морів створив чудові умови для круїзного туризму. Подорожі на комфортабельних морських лайнерах дозволяють заможним туристам знайомитися з екзотичними країнами, відвідуючи найвіддаленіші куточки земної кулі. Пасажири круїзних лайнерів користуються бортовими зручностями, такими як чудові ресторани, розваги та басейни, оскільки вони мають намір побачити безліч місць за один рейс.

9. Спа-ретрит. Мандрівники резервують відпустку на спа-курортах та в оздоровчих центрах у таких місцях, як Седона, Арізона або Таїланд, щоб розслабитися на масажі, йозі та медитації.

10. Винно-кулінарний тур. Відвідувачі відвідують такі місця, як Тоскана в Італії, долина Напа в Каліфорнії та Бордо у Франції, щоб скуштувати місцеву кухню та вишукані вина [2].

Найбільшим сегментом міжнародного туризму є подорожі для відпочинку і розваг, частку яких припадає 60% світового обсягу міжнародного туризму.

До кінця ХХ століття поняття «відпочинок» набуло нових відтінків, цілі стали різноманітнішими. Самі туристи, особливо ті, хто подорожує регулярно і часто, авантюріше ставляться до відпочинку, намагаючись отримати максимальне задоволення і урізноманітнити своє дозвілля активними заняттями. Організатори подорожей також прагнуть інновацій, щоб диференціювати свої пропозиції та виділитися серед конкурентів.

Для подорожей та відпочинку вибираються найкрасивіші місця. На землі чимало місць, де сама природа постає перед туристами як витвір мистецтва. Будь то могутній Ніагарський водоспад у Північній Америці, чи мальовничі фіорди у Норвегії. Кожне з цих місць викликає невичерпне бажання людей побачити це диво на власні очі.

Повага до природи та її збереження для майбутніх поколінь займає центральне місце у політиці держав, які прагнуть розвивати туристичний сектор економіки. У Канаді, наприклад, багато уваги приділяється створенню національних парків. Деякі з них пов'язані з історичними подіями чи життям

видатних історичних та державних діячів, інші служать виключно меті збереження природи та створення «тихих куточків», де нинішні та майбутні покоління зможуть відпочити від міського шуму та насолодитися природою у її первісному вигляді.

Для гостей національних парків передбачені спеціально розроблені маршрути, якими можна прогулятися з гідом або здійснити самостійну прогулянку з гідом-туристом. Туристи приїжджають у національні парки, щоб побачити густі ліси, мальовничі озера, гірські річки та льодовики, поспостерігати за життям птахів і диких тварин у їхньому природному середовищі, помилуватися красою польових квітів, подихати цілющим лісовим повітрям.

У рекреаційному туризмі одним із основних оздоровчих методів є кліматотерапія. Благотворний вплив кліматотерапії на організм визначається такими факторами, як положення місцевості над рівнем моря, ступінь віддаленості від моря, атмосферний тиск, температура повітря, циркуляція та вологість повітря, опади, інтенсивність сонячної радіації та ін. Основні напрямки кліматотерапії: геліотерапія, аеротерапія та таласотерапія.

На курортах таласотерапії зазвичай використовують підігріту воду, якщо природна морська вода недостатньо тепла. Але якщо ви плануєте поїздку до звичайного місця відпочинку на морському узбережжі, потрібно враховувати різницю температур повітря та води. Вода прогрівається повільніше, ніж суша, тому навесні, коли середня температура повітря досягає 20 градусів за Цельсієм, вода в морі ще холодна - не вище 15 градусів, і купання в морі небезпечно для здоров'я. Восени, навпаки, повітря охолоджується, а морська вода продовжує зберігати літнє тепло. У Тунісі, наприклад, вода в березні набагато холодніша, ніж у жовтні [2].

Велике значення при виборі пори року для відвідування тієї чи іншої місцевості має кількість дощових і сонячних днів, а для відвідування країн з тропічним кліматом необхідно виділити найбільш і найменш сприятливі періоди. У Таїланді, наприклад, зазвичай жарко і волого, найсухіший і

найсприятливіший час для відвідування – з листопада по лютий. У березні вже стає нестерпно спекотно, а з червня до жовтня йдуть мусонні дощі.

У рекреаційному туризмі широко застосовується ландшафтна терапія – метод санаторно-курортного лікування, що використовує сприятливий вплив на організм людини перебування на місцевості з гарним ландшафтом. Це сприяє нормалізації функцій нервової системи, гарному настрою, покращенню сну та апетиту.

У рекреаційному туризмі активно використовуються природні та кліматичні ресурси. Таким же успіхом користуються бальнеологічні курорти, де використовуються різні методи впливу лікувальних мінеральних джерел на організм людини. Пропонується грязелікування – аплікації лікувальних грязей різного походження. Використовуються термальні води - підземні води із температурою 20 градусів і від. Свою назву вони отримали від села Терме, розташованого на Сицилії, де їх вперше почали використовувати з лікувальною метою. Повсюдно реалізується гідротерапія – водолікування (гідромасаж, циркулярний душ, ванни, каскадні ванни тощо). Аквапарки, що будуються. З давніх-давен люди відзначали сприятливий вплив водного середовища на здоров'я людини. Тепер у великих туристичних центрах стали створюватися аквапарки (у США, Франції, Японії, Іспанії, Туреччини, Італії, Фінляндії та інших країнах є знамениті аквапарки, що приваблюють тисячі туристів) [2].

Під сприятливим впливом навколишньої природи, внаслідок процесу спілкування та безпосереднього контакту з природними благами, відбувається оздоровлення самого організму людини, покращується його емоційний та психічний стан. Огляд пам'яток людської культури збагачує людський інтелект, знайомство із звичаями та традиціями інших народів сприяє взаємопроникненню культур та розвитку взаєморозуміння між народами.

Рекреаційні подорожі значно впливають на світовий туристичний сектор і пропонують низку ключових переваг та вкладів як для мандрівників,

так і для місць, які вони подорожують. Ось кілька ключових причин значущості рекреаційного туризму:

1. Культурний обмін. Рекреаційні подорожі сприяють міжкультурному діалогу та взаєморозумінню. Туризм та відпочинок можуть призвести до культурного обміну. У мандрівників є можливість дізнатися про багато культур, звичаї та мови, сприяючи розвитку почуття толерантності та глобальних знань. Використання регіональних історій та символів усередині сектора може ще більше зміцнити цю ідентичність, хоча комерціалізація приховується. Залучення жителів у розвиток регіону є передумовою для того, щоб ідентичність і культура могли зростати, щоб вони могли пишатися тим, що їхній регіон варто відвідати.

2. Економічний вплив. Місцева та національна економіка перебуває під сильним впливом туристичного туризму. Туризм та відпочинок можуть стимулювати місцеву економіку та сприяти покращенню клімату для бізнесу. Вплив сектора на ціни може бути корисним для економіки, але також може поставити мешканців під загрозу вищі ціни. Це частково компенсується тим, що мешканці за рахунок туризму та відпочинку отримують більше можливостей для роботи та доходу. Витрати на проживання, харчування, транспорт та розваги приносять гроші до пунктів призначення. У різних галузях, включаючи готельний бізнес, транспорт та роздрібну торгівлю, ці гроші підтримують бізнес та створюють робочі місця.

3. Розвиток спільноти. Створюючи робочі місця та потоки доходів, туризм може покращити економічне здоров'я довколишніх міст. Таким чином, можна зменшити бідність та підвищити загальну якість життя місцевих жителів. У компаніях та організаціях цього сектора працюють співробітники різного походження, віку та освіти. Цей сектор також забезпечує освіту та робочі місця для тих, хто має менше можливостей. Тому інклюзивність є важливою для цього сектора. Роль туризму та відпочинку в об'єднанні людей робить важливий внесок у соціальну згуртованість.

4. Охорона навколишнього середовища. Відповідальний рекреаційний туризм може підтримати зусилля щодо збереження навколишнього середовища. Навколишнє середовище, з одного боку, є частиною продукту, але з іншого боку, воно перебуває під його впливом. Одним із способів, за допомогою якого туризм і відпочинок безпосередньо роблять внесок у навколишнє середовище, є те, що підприємства сектору та підприємства громадського харчування пропонують свої послуги та продукти мешканцям регіону. Найчастіше мешканці є навіть постійними гостями. Якщо відвідувачів надто багато, або якщо відвідувачі не відповідають існуючій галузі, існує висока ймовірність надмірної експлуатації. Існування туристів та гроші, які вони платять за відвідування парків, заповідників та природних територій, часто йдуть на підтримку та захист цих місць.

5. Розвиток інфраструктури. Рекреаційний туризм робить внесок у будівництво громадських об'єктів та інфраструктури. Туризм та відпочинок можуть призвести до збільшення інвестицій та підтримки нових громадських об'єктів, таких як громадський транспорт, охорона здоров'я, поліція тощо. Велика кількість відвідувачів може чинити тиск на ці об'єкти. Присутність відвідувачів створює атмосферу, пожвавлення та веселощі. Однак у місцях, де надто багато відвідувачів, вплив може змінитися з позитивного на негативне. Необхідність розміщення туристів часто стимулює розвиток у регіоні можливостей проживання, харчування та розваг, а також інших послуг, які приносять користь як туристам, так і місцевим мешканцям.

6. Збереження культурної спадщини. Культурна та природна спадщина підвищує привабливість регіону для відвідувачів і може сприяти збереженню та доступності цієї спадщини. Необхідно адекватне управління дестинаціями, щоб запобігти надто великому впливу туризму та відпочинку, що призводить до сильного тиску на цю спадщину та/або високих витрат на її утримання. Допомагаючи зберегти та відновити історичні та культурні місця, рекреаційний туризм може допомогти зберегти їх незайманими для задоволення майбутніх поколінь.

7. Здоров'я та благополуччя. Участь у туризмі та відпочинку має величезну цінність для всіх людей. Відпочиваючі зазвичай відчуваються краще під час відпустки порівняно з повсякденним життям. Це пов'язано з психологічним благополуччям та психологічним зростанням, активністю, зв'язками з іншими людьми та комфортом. Люди можуть розслабитися, зняти стрес і відволіктися від повсякденної рутини, беручи участь у розважальних подорожах. Ці паузи підтримують психічне та загальне самопочуття. Подорожі сприяють налагодженню зв'язків та соціальній взаємодії, що дозволяє людям знайомитися з новими людьми та створювати незабутні спогади про близьких.

8. Культура. Мандрівники набувають глибшого розуміння культур та звичаїв інших людей, що підвищує їх культурну чутливість і розширює їх кругозір.

9. Просування місцевих підприємців. Відвідувачі часто шукають регіональну продукцію, продукти харчування та вироби ручної роботи, що може підвищити попит на ці товари та допомогти регіональним виробникам та художникам.

10. Обмін знаннями та ідеями. Щоб підтримати місцевих виробників та художників, туристи часто шукають товари, їжу та вироби місцевого виробництва [2].

Подорож заради задоволення – це лише одна з переваг рекреаційного туризму, але вона також є стимулом для прогресу. Крім сприяння розвитку місцевої економіки, збереженню довкілля та соціального благополуччя, він пропонує можливість для відпочинку, вражень та культурних досліджень.

1.2 Рекреаційні ресурси та їх роль у розвитку рекреаційного туризму

Рекреаційні (від латін. «відновлення») ресурси – це природні та техногенні об'єкти та явища, які можуть бути використані для відпочинку, туризму та лікування. Під цим терміном розуміють систему природних та рукотворних об'єктів, здатних задовольнити потреби туристів у відпочинку.

До того ж сукупність об'єктів, основі яких то, можливо створено туристський продукт, тобто тур для продажу туристу. Очевидно, що рекреаційні ресурси є основою рекреації та туризму.

Рекреаційні ресурси поділяються на природно-рекреаційні та культурно-історичні.

Природними та рекреаційними ресурсами є:

- гірські ландшафти, придатні для відпочинку, оздоровлення та гірськолижного туризму;
 - морське узбережжя, береги річок та озер, придатні для морського та пляжного відпочинку;
 - територія з комфортним кліматом (острів тепла морів та океанів), лісами, мінеральними джерелами, лікувальними грязями, національними парками, заповідниками чи незвіданою екзотичною територією [3].
- Класифікація природних рекреаційних ресурсів наведена на рисунку 1.1.

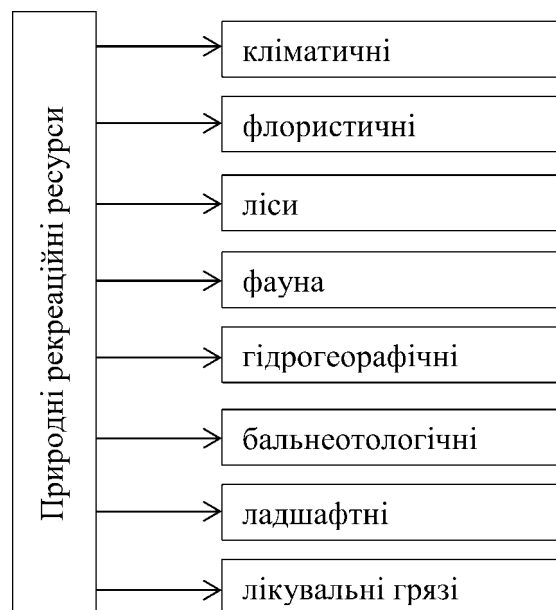

Рис. 1.1 Класифікація природних рекреаційних ресурсів

Джерело: розроблено автором на основі [3]

До культурно-історичних об'єктів належать пам'ятки культури, історії та архітектури, культові культурні комплекси, історичні центри тощо.

До штучно створених об'єктів належать:

- музеї;
- архітектурні комплекси;
- столиці світу;
- релігійні комплекси та споруди;
- спортивні заходи;
- фестивалі, свята, конкурси, ритуали.

Також розробляють тури для доставки людей на ці об'єкти, створюється необхідна інфраструктура.

Таким чином, рекреаційні ресурси включають безліч різних об'єктів з різним потенціалом. Також існує практика поділу ресурсів на рухоме/нерухоме, відновлюване/невідновлюване.

Рекреаційним ресурсам властиві такі особливості, як неоднорідність якості, виснаження та відновлюваність, обмеженість одночасного використання.

Будь-яка рекреація – пам'ятка архітектури чи гарний ландшафт, чи заповідник – постійно зазнає впливу руйнівних чинників: забруднення, ерозії, заболочування, безвідповідальних дій людини, урбанізації, масового туризму. Щоб зберегти для майбутніх поколінь культурну та природну спадщину людства, ЮНЕСКО ухвалила Конвенцію 1972 року про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини. Конвенція створила комітет, який затвердив список всесвітньої спадщини, цей список постійно поповнюється. Створення об'єкта Списку привертає увагу державних та громадських організацій до проблем збереження національної спадщини.

Рекреаційні ресурси є найважливішою частиною природного потенціалу регіону. Крім того, їхня роль у становленні та розвитку сучасного туризму в регіоні постійно зростає, особливо з еколого-географічної точки зору. Рекреаційна складова зміщується у бік оздоровлення за певних кліматичних умов та засобів туризму у вигляді дозованих прогулянок та інших видів діяльності, що сприяють лікуванню певних захворювань, їх профілактиці, підвищенню імунітету та загального тону організму. У

цілому нині рекреаційний туризм сприймається як вид активного туризму у межах фізичного відпочинку з певними обмеженнями фізичної активності. Вихід за верхні межі веде до спортивного туризму, вихід нижні – до реабілітаційного туризму, тобто, до лікування у санаторіях.

На відміну з інших видів фізичної культури у фізичної рекреації найбільш значущими є загальноприйняті компоненти рухової активності, а суб'єктивні відчуття, пов'язані з виконанням певних дій, які приносять більше задоволення, ніж втоми. Саме принцип задоволення одна із головних відмінних принципів фізичного відпочинку. Багато видів фізичного відпочинку супроводжуються величезним задоволенням від рухової активності.

Рекреаційний туризм умовно можна поділити на кілька видів:

1. Туристсько-рекреаційний тип;
2. Пізнавально-туристичний тип.

Кожен тип потребує свого типу рекреаційних ресурсів. Під рекреаційними ресурсами розуміється складна керована та частково самоврядна система, що складається з низки взаємопов'язаних підсистем, а саме: відпочиваючих, природних та культурних територіальних комплексів, технічних систем, обслуговуючого персоналу та органу управління. До природних характеристик відносяться площа та потужність рекреаційної зони, кліматична комфортність, наявність водойм, насамперед бальнеологічних властивостей, естетичні особливості ландшафту тощо. Оптимальне поєднання цих характеристик створює необхідну основу у розвиток рекреаційного туризму [4].

Для першого типу це кліматичні фактори, які у поєднанні з джерелами мінеральних вод та лікувальними грязями створюють сприятливі умови для формування курортного комплексу. По-друге, крім перерахованого вище, є історико-культурний потенціал. У територіальному відношенні в Україні можна виділити кілька основних рекреаційних зон: лісостепова, лісова, гірська та прибережна зони мають можливості для організації як масового

відпочинку та туризму, так і лікувально-оздоровчого курортного відпочинку практично цілий рік.

Медико-біологічна оцінка кліматичних та погодних умов на морських курортах ґрунтується на визначенні можливостей різних видів реабілітаційної та рекреаційної діяльності в цих умовах. Основні види клімато-оздоровчого відпочинку на морських курортах – аеротерапія (дихання морським повітрям, повітряні ванни), таласотерапія (морські купання), геліотерапія (загальне сонячне опромінення та їх спеціальні види), кінезітерапія. Останнє включає прогулянки берегом моря, спортивні ігри на березі, активне плавання, веслування та інші водні види спорту. Поширено поєднання цих видів розважальної діяльності. Так, при перебування на пляжі зазвичай поєднуються аеро-геліо-таласо-кінетичні ефекти. Прогулянки узбережжям - аерокінез або аерогеліокінез тощо [4].

Незважаючи на зазначену різноманітність і складність відпочинку, можна виділити два основні його типи, що по-різному залежать від кліматичних та погодних умов. Рекреаційну діяльність першого типу можна назвати пасивною. До них відносяться сонячні ванни та повітряні ванни у стані спокою. Зазвичай вони проводяться на пляжі. Цей вид відпочинку висуває суворі вимоги до погоди.

Другий вид – активний відпочинок: прогулянки, спортивні ігри тощо. Активний відпочинок відрізняється від пасивного, по-перше, тим, що фізична активність викликає підвищене теплопродукування. По-друге, під час активного відпочинку люди зазвичай одягнені. І хоча в цьому випадку зазвичай використовується легкий одяг, у поєднанні з підвищеною теплопродукцією це робить більш низьку температуру повітря комфортнішою, ніж для пасивного відпочинку. Вимоги до погоди менш суворі порівняно з пасивним відпочинком.

Наявність та використання рекреаційних ресурсів відіграють важливу роль в економічному розвитку багатьох країн. Зокрема, європейські країни мають унікальне поєднання природних та рекреаційних, культурно-

історичних ресурсів, які у поєднанні з розвинутою транспортною інфраструктурою та гарним сервісом щороку залучають безліч іноземних туристів. Значні рекреаційні ресурси доступні країнам Азії, проте політична нестабільність у багатьох регіонах світу заважає їх повноцінному використанню. Можливості для розвитку пізнавального та спортивного туризму мають країни Африки, але через низький економічний розвиток (насамперед у сфері нерозвиненості транспорту та сфери послуг) вони використовуються дуже мало.

1.3 Види рекреаційного туризму

Існує кілька підходів до виділення видів рекреаційного туризму. При самому консервативному підході виділяють лише два типи: оздоровчий та пізнавальний. Проте дедалі складніша система туризму вимагала більш ретельного підходу до визначення видів рекреаційного туризму. Рекреаційний туризм пропонує широкий спектр спортивних та дозвільних заходів і чомусь включає такі види туризму, як оздоровчий, пізнавальний, етнографічний, релігійний, сільський, гастрономічний, екскурсійний, водний, альпіністський, пригодницький, мисливський, рибний, розважальний, спортивний, екзотичний, екологічний тощо.

Є навіть спроба обґрунтувати розвиток туристично-рекреаційного туризму, який спрямований на досягнення одночасно кількох цілей: відпочинок, пізнання, оздоровлення. Як приклад у цьому випадку можна навести відпочиваючих, які приїжджають на курорт із головною метою – пройти лікувальні процедури. Але вони також здійснюють екскурсії курортом, займаються спортом: трекінгом, плаванням, фітнесом, а також відвідують розважальні заклади: казино, боулінг, дискотеки. Цей вид правильніше було б назвати змішаним або власне рекреаційним [5].

Коли йдеться про рекреаційно-туристські ресурси та їх поділ, слід мати на увазі, що вони проявляються в просторі як комбінація (мікс) існуючих уявлень. Це означає, що жоден рекреаційний та туристичний ресурс не може

бути поділений лише за одним критерієм, оскільки в цьому випадку поділ не буде повним.

Таблиця 1.1

Типології рекреаційно-туристських ресурсів

Поділ рекреаційно-туристичних ресурсів за:	Тип рекреаційного і туристичного ресурсу	Види відпочинку (діяльності)	
Походження	Природний	Гори Річки Озера Флора і фауна	піший туризм альпінізм гірськолижний спорт водіння у несприятливих умовах катання на гірських велосипедах парапланеризм плавання водні види спорту риболовля полювання тощо.
	Антропогенний спеціально розроблений для туризму; зазвичай призначений для спорту та відпочинку	спортивні майданчики спортивні зали треки велосипедні доріжки роликові напрямні тренажерні зали басейни аквапарки парки розваг курси з гольфу картингові доріжки іподроми зони відпочинку тощо.	футбол баскетбол волейбол бадмінтон великий теніс біг їзда на велосипеді катання на роликах плавання гольф верхова їзда пейнтбольна стрільщина стрибки з тарзанки фітнес тощо.
Привабливість	рекреаційні	спортивні майданчики басейни фітнес-центри тощо.	
	культурні	національні парки тематичні парки привабливі об'єкти нерухомості тощо.	
Складні рекреації	гори	зони відпочинку та зручності тощо.	
Індивідуальні	курси з гольфу аквапарки картингові доріжки		
Додаткові	громадські спортивні споруди громадський басейн тощо.		
Географічний простір	Міський Сільський		

Джерело: [5] з доробкою автора

Одним із найпоширеніших у світі є рекреаційний та оздоровчий туризм. З метою поправити здоров'я люди їдуть на курорти, де отримують спеціальне лікування, а також відновлюються завдяки особливостям місцевості: повітря, вода, бруду тощо. Особливості цього виду туризму полягають у тому, що тривалість тур не може бути меншою за 3 тижні. Перебування на курорті - це завжди значні фінансові витрати, оскільки в тур входить не тільки лікування, а й витрати на проживання та проїзд. Санаторно-курортне лікування переважно споживають туристи старшого віку, коли здоров'я починає сильно страждати. Сьогодні з'являється новий вид оздоровчо-рекреаційного туризму – це профілактичні та санаторно-курортні тури. Їхньою метою може стати профілактика будь-яких захворювань, а також отримання курсу процедур, спрямованих на омолодження організму, зняття стресу та розслаблення. Існує також такий різновид цього виду туризму, як косметологічний туризм. В рамках туру люди отримують комплекс процедур, спрямованих на покращення стану шкіри та тіла.

Пізнавальний рекреаційний туризм є безліч різноманітних підвидів. Справа в тому, що культурні потреби можуть бути задоволені за допомогою різних об'єктів: музеїв, атракціонів, заходів. За тематикою пізнавальний туризм також поділяється на безліч різновидів: художній, історичний, літературний, етнографічний, природничий та інші. Розробка туристичного продукту, що відповідає цим потребам мандрівника, має порушити його цікавість. Задовольняючи його, людина відчуває насолоду, крім того, людина поповнює свої душевні сили.

Екскурсійний туризм – один із найпопулярніших видів пізнавального туризму. Проводиться з метою ознайомлення з туристичними пам'ятками (пам'ятниками історії, архітектури, мистецтва тощо). У нашій країні за доперестроєвних часів пізнавальні тури становили основу радянського виїзного туризму. Поїздки, як правило, здійснювалися туристичними групами з комплексним обслуговуванням у супроводі гідів-перекладачів та за

запланованою програмою, в якій були вказані всі визначні пам'ятки, які відвідали під час закордонної поїздки [4].

На початок третього тисячоліття екскурсійний туризм зазнав змін. Регулярні групові екскурсійні тури вважаються своєрідною візитівкою серйозного туроператора. Але на даний час у виїзному туризмі лише деякі компанії можуть запропонувати та реалізувати гарантовані виїзні тури. Поїздки за кордон все частіше набувають рис індивідуальної, а не групової подорожі, екскурсії вже не плануються у повному обсязі заздалегідь, туристи на місці самостійно вирішують, куди піти та що подивитись.

Екскурсійні маршрути, як правило, охоплюють кілька міст і дають можливість познайомитися з найбільш визначними пам'ятками тієї чи іншої країни. Класичними вже можна назвати тури Німеччиною, що включають відвідування Кельн - Бонн - Дюссельдорф - Франкфурт-на-Майні - Нюрнберг - Мюнхен, або тури по Італії Рим - Венеція - Флоренція.

Спеціалізований туризм. На відміну від звичайних відпочиваючих, мандрівники цієї категорії мають конкретну мету, і їхнє перебування зазвичай орієнтоване саме на цю мету, будь то участь у спортивних змаганнях, спостереження за птахами чи тваринами, участь у кінних стежках, відвідування низки місць, пов'язаних із певною історичною подією . чи особистість тощо. Для організації цього виду туризму потрібно висококваліфікований туроператор. Зазвичай такі групи супроводжує фахівець з питання, що цікавить туристів, який має глибокі знання предмета і може дати пояснення під час поїздки.

У спеціалізованому туризмі також виділяють сегмент, об'єднаний бажанням зупинитися у незвичайному житлі, наприклад, у санаторії чи селянському будинку. Дослідження, проведені в цьому сегменті, показали вищий рівень освіти, вищий рівень особистих доходів, високий соціальний статус учасників (менеджерів, унікальних спеціалістів та професіоналів високого класу).

Освітній туризм. Подорожі з метою здобуття освіти та підвищення кваліфікації є відносно новим явищем у міжнародному туризмі. Найпопулярніші поїздки для вивчення мови особливо популярні у Великій Британії та інших англомовних країнах.

Спортивний туризм. Основне завдання цих турів – надати туристам можливість займатися вибраним видом спорту. Спортивні тури поділяються на два типи: активні та пасивні. У першому випадку основою є заняття будь-яким видом спорту, у другому – інтерес до спорту, наприклад, відвідування змагань.

Пригодницький туризм є різновидом відпочинку та передбачає не тільки перебування туристів у привабливому для них місці, а й заняття незвичайним видом діяльності. Пригодницький туризм ділиться на кілька видів:

1. Кемпінгові експедиції;
2. Сафарі-тури (полювання, риболовля, лов метеликів тощо)
3. Морські та річкові подорожі (яхтинг).

Специфічною особливістю такого туризму є отримання різних ліцензій (полювання, риболовля, ввезення трофеїв), а також забезпечення безпеки, що потребує висококваліфікованих інструкторів. Цей вид туризму має досить високу вартість, і його можна зарахувати до категорії елітного відпочинку.

Екзотичний туризм. Цей вид туризму пов'язаний з подорожжю в екзотичні країни, на острови Тихого та Атлантичного океанів, подорожею на незвичайному транспортному засобі або в екзотичне місце. В останні роки з'явилися тури, що вражають своєю унікальністю. Найнеймовірніший і найдорожчий тур на даний момент - політ у космос. Після польоту першого туриста Дениса Тіто на космічному кораблі подорож у космос не здається далекою мрією. Джефф Безос з Amazon, сер Річард Бренсон з Virgin Atlantic та Ілон Маск з Tesla створили власні компанії для організації позаземних турів. Поки дві фірми пропонують 15-хвилинні "суборбітальні" польоти прямо над Землею, компанія SpaceX Ілона Маска єдина дає можливість

провести у космосі кілька днів. Квитки коштують від 250 тисяч до кількох мільйонів доларів [5].

Приклад екзотичного туризму – подорож до Арктики на комфортабельних криголамах із сауною, басейном, конференц-залами. Криголам оснащений човнами та вертольотами для екскурсій. Охочих познайомитися з підводним світом і здійснити подорож на підводному човні багато. У Німеччині туристи – любителі екзотики мають популярну колишню тюремну камеру, де можна відчути себе ув'язненим.

Екологічний туризм, або, як його прийнято називати скороченим екотуризмом, в останні роки привернув до себе велику увагу. Для жителів Європи та Америки подорож по природних територіях, що охороняються, стала одним з найпоширеніших видів відпочинку. Основна відмінність цього виду туризму полягає в тому, що орієнтація подорожей робиться на природне середовище та туристи прагнуть не завдавати шкоди природним комплексам, сприяти збереженню природи та покращенню добробуту місцевого населення. Екотуризм спрямовано створення економічних стимулів задля збереження довкілля. Це широкий спектр подорожей – від невеликих пізнавальних турів для школярів до регулярних туристичних програм у національних парках та заповідниках. Доходи, одержані від цього виду туризму, можуть бути частково спрямовані на природоохоронні заходи.

Соціальний туризм – це подорожі, субсидовані з допомогою коштів, виділених державою соціальні потреби. Мета соціального туризму – не отримання прибутку, а підтримка людей із низькими доходами у реалізації їхнього права на відпочинок.

Рекреаційний туризм, як один із видів фізичного відпочинку, визначається як «подорож з метою відпочинку, лікування, відновлення та розвитку фізичних, психічних та емоційних сил людини». Таким чином, програма організації даного виду туризму повинна мати багатофункціональний характер: відпочинок, дозвільно-розважальні заходи,

оздоровча програма, здатна підняти життєвий тонус відпочиваючих, задовольнити їх духовні та емоційні потреби.

До системотворчих факторів рекреаційного туризму належать:

1. Зміна обстановки
2. Забезпечення достатньої м'язової активності.
3. Стимуляція природного імунітету – несприйнятливність організму до хвороботворних бактерій .

Зміна навколишнього середовища пов'язана з «виходом» людини з повсякденних, одноманітних і тому й без того стомних умов життя, що забезпечує переключення нервово-емоційної сфери на нові об'єкти довкілля, відволікаючи його від стомлюючих, а іноді й негативних впливів. повсякденному житті. Туристичні поїздки та поїздки, які переносять громадянина у нове ландшафтно-кліматичне середовище, пов'язані з безпосереднім контактом із природою. Лікувальний процес заснований на використанні природних оздоровчих ресурсів у поєднанні з оздоровчими та оздоровчими методами (повітряні та сонячні ванни, терренкури, фітотерапія, пантотерапія, флоротерапія, легке фізичне навантаження та ін.), причому природні ресурси провідна роль відводиться ландшафтам, біокліматичним мінеральним водам та лікувальним грязям) [4].

У той же час використання природних оздоровчих факторів, медичних рекреаційних зон в оздоровленні населення – це вигідне та економічно ефективно спрямування. Забезпечення достатньої м'язової активності, усунення несприятливих наслідків «м'язового голоду» з тренуванням основних функціональних систем, які забезпечують працездатність організму: серцево-судинної, дихальної, опорно-рухової та нервової систем. Походи та водний туризм є одними з найефективніших засобів розвитку працездатності організму.

Стимуляція природного імунітету – несприйнятливність організму до хвороботворних бактерій. Тривале м'язове навантаження помірної інтенсивності забезпечує підвищення рівня обмінних процесів і активності

ендокринної системи, а й тканинного імунітету. Біостимулятори, що утворюються при фізичному навантаженні, сприяють розсмоктуванню вогнищ запалення, стимулюють регенеративні процеси в тканинах організму. На відміну від спортивного туризму, орієнтованого на розширення можливостей людини долати природні перешкоди та адаптуватися до нових, ще не освоєних умов, рекреаційний туризм використовується головним чином для підвищення надійності життєдіяльності в повсякденних умовах вже освоєного довкілля.

ВИСНОВКИ ДО ПЕРШОГО РОЗДІЛУ

Основними завданнями рекреаційного туризму є: гармонійний фізичний розвиток та сприяння всебічному розвитку людини; зміцнення здоров'я та профілактика захворювань; забезпечення повноцінного відпочинку для людей різного віку та професій; підтримка високої продуктивності; досягнення активного творчого довголіття.

Таким чином, для організації рекреаційного та оздоровчого виду туризму територія повинна мати природні лікувальні ресурси, до яких належать ландшафтні, біокліматичні, гідромінеральні ресурси. Оцінка рекреаційних ресурсів базується на факторній оцінці кожної зі складових: рельєфу, водних об'єктів та ґрунтово-рослинного покриву, біоклімату, гідромінеральних та унікальних природних лікувальних ресурсів, історико-культурного потенціалу тощо, що розглядаються з точки зору його використання конкретним видом туризму.

Отже, програми організації рекреаційного туризму повинні мати багатофункціональний характер: дозвілля – розважальні заходи; оздоровчі програми; має вміти піднімати життєвий тонус відпочиваючих; задовольняти їхні емоційні та духовні потреби.

Рекреаційний туризм, особливо його активні форми, дозволяє усунути чи послабити вплив на людину несприятливих факторів повсякденної дійсності (нервово-емоційні навантаження, гіпокінезія, надмірне неправильне

харчування та ін.). Ефективному відпочинку та оздоровленню учасників рекреаційно-туристської діяльності сприяють, по-перше, забезпечення достатньої м'язової активності, усунення несприятливих наслідків «м'язового голоду» з тренуванням основних функціональних систем, що забезпечують працездатність організму: серцево-судинної, дихальної, опорно-рухової, нейроендокринної та ін.

По-друге, крім фізичної активності помірного обсягу та інтенсивності, оздоровчий ефект має сама зміна навколишнього оточення та позитивний емоційний фон від спілкування з природою та приємною компанією. «Вихід» людини з повсякденності, одноманітності станів забезпечує перемикання нервово-емоційної сфери на нові об'єкти.

По-третє, рекреаційні природні ресурси власними силами сприяють оздоровленню організму. Навіть не варто доводити сприятливий вплив на здоров'я таких природних факторів, як помірне перебування на сонці, чисте повітря та вода, дія фітонцидів у сосновому лісі тощо. Оздоровленню та повноцінному відпочинку туристів сприяє також якісний туристичний сервіс, а також регулярний (на відміну від міської метушні) режим харчування, заняття спортом та відпочинком; здорова дієта. В цілому ми приходимо до висновку, що рекреаційний туризм характеризується цілим комплексом лікувальних факторів, які благотворно впливають як на фізичний стан людини, так і на її нервово-емоційну сферу. Саме їх комплексний вплив, де помірні м'язові зусилля поєднуються з нервовою «розрядкою», позитивними емоціями, дією природних джерел здоров'я, що гартує, і становить оздоровчу ефективність рекреаційного туризму.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕКРЕАЦІЙНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

2.1 Перспективний аналіз динаміки та тенденцій світового туристичного ринку

Обсяг світового ринку туристичних послуг у 2022 році оцінювався приблизно у 2 003,68 мільярда доларів США, і, за прогнозами, до 2030 року він зросте приблизно до 2 677,77 мільярда доларів США за сукупного річного темпу зростання (CAGR) приблизно 3,86 % у період із 2023 по 2030 рік. У звіті аналізується глобальний туризм. Рушійні сили вихідного ринку, обмеження/проблеми та їх вплив на попит протягом прогнозованого періоду.

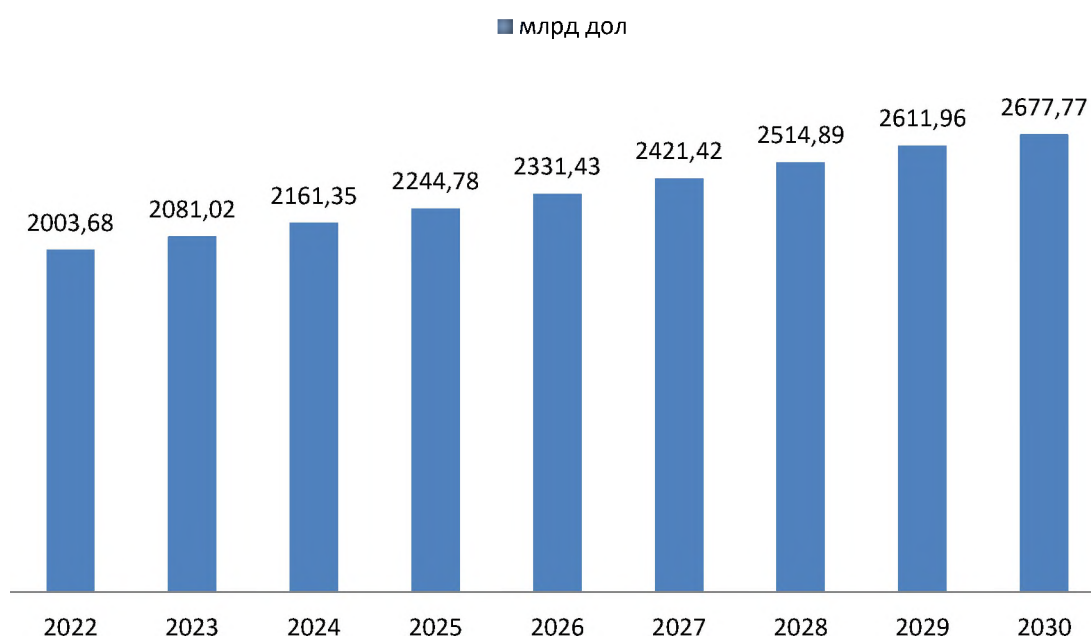

Рис. 2.1. Обсяг світового туристичного ринку у 2022-2030 р.

Джерело: [5]

Економічна діяльність, заснована на відпочинку, відома як туризм, поєднує країни та регіони по всьому світу. В індустрії туризму існують два ринки: ринок приймаючих туристів, який створює потоки відвідувачів, і ринок джерел туризму, з якого туристи вирушають у кінцевий пункт

призначення. Міжнародний туризм стримується обмеженнями поїздки, покликаними стримати поширення вірусу через міжнародні кордону. Оскільки туристи з вихідного регіону вирушають до інших місць для відпочинку та задоволення, ринок вихідного туризму має величезний потенціал. Основні джерела туризму в кожному місці включають як потенційні, так і визначні пам'ятки. Цей вид туризму побудовано місцевих природних особливостях. Приклади: фотографування, спостереження за зірками, кемпінг, походи, полювання, риболовля та похід у парк. Цих досвідчених мандрівників залучають різноманітні природні та культурні ресурси, які, ймовірно, допоможуть цьому ринку зростати у геометричній прогресії протягом прогнозованого періоду. Розширенню туристичного ринку сприятиме збільшення кількості видів діяльності, пов'язаних із туризмом, протягом прогнозованого періоду.

Прогнозується, що попит на туристичні послуги зростатиме внаслідок зростання бажання громадян подорожувати як усередині країни, так і за кордоном, а також їх схильності до участі у дозвільних заходах. Ринку також допомагають виїзні поїздки, вестернізація, урбанізація та зростання доходів у країнах, що розвиваються. Ринок також швидко зростав у результаті збільшення рекламних зусиль на ринку, що приймає, а також участі в соціальних мережах і онлайн-каналах. Крім того, економічна стабілізація в країнах, що розвиваються, і поліпшення інфраструктури зі зростанням населення також є одними з основних аспектів, що сприяють зростанню світового ринку туристичних ресурсів. Таким чином, ці фактори поряд із зростаючими розробками та технологічними досягненнями допоможуть забезпечити бум ринку загалом протягом прогнозованого періоду.

Ринок туристичних ресурсів не здатний міцно закріпитися у нерозвинених країнах із населенням із низькими доходами. Здебільшого це викликано відсутністю розвитку інфраструктури, поганим доступом до Інтернету та переважанням сільської місцевості. Крім того, недостатнє державне фінансування, неякісна транспортна інфраструктура та відсутність

освіти є лише деякими з перешкод для туристичного бізнесу. Як наслідок, це обмежує розширення світового туристичного ринку.

Очікується, що великі інвестиції будуть здійснюватися як у розвинених, так і в країнах, що розвиваються, протягом усього прогнозованого періоду, оскільки туризм є одним з ключових компонентів багатьох національних економік. Наприклад, у 2019 році США інвестували в індустрію подорожей та туризму 210 мільярдів доларів США – більше, ніж будь-яка інша країна. Із загальним обсягом капіталовкладень 170 мільярдів доларів США Китай посів друге місце. Ці дві країни зробили найбільший прямий внесок у ВВП у 2019 році. Розширенню сектора додатково сприяють такі програми, як UDAN, eVISA, PRASAD, а також заходи щодо зниження GST, які реалізує уряд Індії. [6]

Для туристичної промисловості в країнах з низькими доходами відсутність адекватної інфраструктури залишається серйозною проблемою. Це включає, серед іншого, житло, зв'язок із прилеглими містами, охорону здоров'я та транспорт. Неправильне бюджетне розподілення грошей є основною причиною відсутності занепокоєння. Поряд з цим, занепокоєння щодо безпеки та доступності також однаково є причиною млявого зростання туристичної галузі.

Глобальний ринок джерел туризму сегментований за розміром туристів, каналом бронювання та регіоном. Залежно від обсягу туристів цей ринок ділиться на групи, соло та інші. З них груповий сегмент займав найбільшу частку ринку 2022 року. Групові подорожі – це група людей, які хочуть подорожувати з іншими людьми, які мають ті самі інтереси. Групові поїздки — це організовані багатоденні поїздки, які окремо заздалегідь забронювали, під час яких вони зустрічаються з іншими групами мандрівників, які забронювали ту саму поїздку. Ці групи можуть змінюватись від кількох людей до повних автобусів, що вміщують 50 і більше пасажирів. Груповий тур – один із найпопулярніших планів серед туристичних компаній та мандрівників з обмеженим бюджетом, оскільки це

дуже дешева та відносно надійна послуга, що дозволяє доставити вас до бажаних пунктів призначення.

По каналу бронювання ринок ділиться на мобільні програми, веб-сайти, туристичні агенції та інші. Серед них сегмент веб-сайтів займає найбільшу частку ринку, а в сегменті мобільних програм очікується швидке зростання протягом прогнозованого періоду. Канали бронювання - це способи, за допомогою яких туристичні продукти та послуги стають доступними для споживачів. Туристичні продукти зазвичай продаються безпосередньо основним продавцем чи через кількох посередників. У разі брокерів чи оптовиків це називається непрямим продажем. Система онлайн-бронювання – це програмне рішення та система бронювання, яка дозволяє гостям легко бронювати та оплачувати тури та заходи онлайн. Деякі з цих систем також включають програмне забезпечення для звітності туроператорів та інші прості у використанні інструменти, які допоможуть вам підвищити ефективність та якість бронювання.

Важливі компанії на світовому туристичному ринку розширюють свою базу клієнтів, надаючи привабливі пропозиції та послуги. Деякі з цих учасників:

- Ryanir
- Ренфе
- Експедіа
- Ейр Мальта
- Авіакомпанія
- Airbnb
- Booking.com
- Іберія Експрес
- Аліталія
- Гойбібо. [5]

Національна залізнична компанія Іспанії RENFE оголосила про плани збудувати високошвидкісну лінію між Лондоном і Парижем у листопаді 2021

року. Експерти галузі прогнозують, що це відчинить двері для більш тривалого прямого залізничного сполучення між Іспанією та Сполученим Королівством.

Expedia Group спільно з ЮНЕСКО та Управлінням туризму Таїланду (TAT) у листопаді 2021 року запустила перший розділ Зобов'язання ЮНЕСКО зі сталого туризму. З того часу такі відомі готельні мережі, як Iberostar та Accor, підписали Зобов'язання ЮНЕСКО, створивши спеціальні зв'язки у туристичній індустрії для створення екосистеми, що підтримує стійкий туризм. [6]

Північна Америка лідирує на світовому ринку туризму із часткою понад 38 відсотків. Сполучені Штати займають велику частку регіонального ринку. Сектор внутрішнього туризму США робить важливий внесок у регіональну економіку: у 2019 році витрати на внутрішні поїздки до США досягли майже 975 мільярдів доларів США. Окрім того, очікується, що у найближчому майбутньому обсяг туристичної діяльності у Сполучених Штатах подвоїться. Крім того, є надія, що ринок Європи також зросте набагато вище за оцінки. З усіх великих країн Іспанія є однією з провідних європейських країн за витратами на внутрішній та міжнародний туризм, причому внутрішній туристичний ринок більш ніж у вісім разів перевищує розмір міжнародного туристичного сектора.

Очікується, що протягом прогнозованого періоду Азіатсько-Тихоокеанський регіон зростатиме найшвидшими темпами. Зростання в регіоні обумовлено наявністю економік, що найбільш швидко ростуть, включаючи Китай та Індію. Більше того, зростаючі доходи населення середнього класу і урбанізація, що росте, є важливими факторами, що підвищують попит на туристичний ринок. Наприклад, згідно з Програмою ООН щодо населених пунктів, міське населення Азії, за прогнозами, збільшиться приблизно на 50% до 2050 року, що становить додаткові 1,2 мільярда осіб.

У 2024 році на мандрівників чекають захоплюючі перспективи у сфері туризму, принесені інноваційними тенденціями. Однією з ключових реалій стануть подорожі з використанням штучного інтелекту (ШІ), який стане не лише допоміжним, а й справжнім супутником. Conde Nast Traveler визначив 20 тенденцій у сфері подорожей, які, ймовірно, матимуть вирішальне значення у 2024 році.

Основні туристичні тенденції на 2024 такі:

Астротуризм: Спостереження за зірками завжди було джерелом заспокоєння. Спільна подорож для спостереження за астрономічними явищами у віддалених місцях, де немає забруднення, скупчення людей та дорожнього руху, допоможе зосередитися лише на небі та насолодитися видами зірок, планет та сузір'їв. На думку вчених, 2024 може стати найкращим роком для спостереження за північним сяйвом за останні 20 років.

Еко-дайвінг: дайвери все частіше вибирають напрямки для подорожей, ґрунтуючись на стійкості та екологічності дайв-центрів, що сприяє позитивному впливу на океан. Люди не лише насолоджуються підводним світом, а й роблять щось корисне, наприклад, прибирають сміття чи збирають дані для вчених.

Спільне використання житла. Мандрівники все частіше прагнуть виїхати на більш тривалі періоди часу, а з появою віддалених робочих місць спільне використання житла стає ідеальним рішенням для отримання безкоштовного житла за кордоном.

Вокзали - нові місця, де можна поїсти: залізничні вокзали стають привабливими місцями для мандрівників, щоб провести час в очікуванні поїзда завдяки магазинам, ресторанам та барам. Історичні вокзали в даний час ремонтуються по всьому світу.

Спортивний та подієвий туризм: перегляд різних видів спорту, відвідування ігор, гонок та інших заходів у екзотичних місцях стає популярним видом подорожей.

Охолодження: через рекордно високі температури багато людей вважають за краще подорожувати в місця з помірним кліматом, де менше людей.

Концертний туризм Після перерви у музичних концертах та фестивалях під час пандемії любителі музики поєднують виступи улюблених артистів із вивченням нових міст чи країн.

Санаторії. Зростає попит на курорти, що пропонують програми з покращення здоров'я та довголіття.

Відмова від поїздок у пік сезону: Зростає кількість поїздок у міжсезоння на популярні європейські напрямки за нижчими цінами та з меншою кількістю туристів.

Індивідуальні групові подорожі: Бажання зібрати друзів чи сім'ю на спільний відпочинок залишається популярним у 2024 році.

Допомога у поїздках із використанням штучного інтелекту. Після появи ChatGPT мандрівники почали використовувати чат-ботів зі штучним інтелектом, щоб отримувати поради та рекомендації щодо місць для відвідування. Великі платформи бронювання подорожей вже почали інтегрувати чат-ботів із штучним інтелектом у свої пошукові процеси. У той час як 2023 був зосереджений на чат-ботах зі штучним інтелектом, які планують ваші поїздки, 2024 буде зосереджений на тому, як ІІ стане вашим справжнім помічником у подорожах.

Skip-gen: Подорож, коли бабусі та дідусі відпочивають зі своїми онуками, «пропускаючи» одне покоління.

Гламур подорожі поїздом: заради екології туристи все частіше вибирають подорожі поїздом, відмовляючись від авіаперельотів. Платформи бронювання подорожей повідомляють про зростаючий попит на розкішні залізничні перевезення, де поїзди конкурують із найкращими готелями з погляду дизайну, кулінарних вражень та обслуговування.

Готелі, що належать рестораторам. Ресторатори все частіше відкривають готелі самі, що відображає популярність подорожей, орієнтованих на їжу.

Спокійна подорож: Тиша стає цінністю для туристів. Спокійна подорож, що дозволяє відновитися і перезавантажитись, стає все більш усвідомленим видом відпочинку.

Міські сади. Архітектори та дизайнери створюють у містах зелений мікроклімат, щоб забезпечити охолодження, об'єднати спільноти та покращити життя міського населення.

Екскурсії будинками: екологічно чисті готелі дозволяють гостям оцінити свою стійкість не лише за допомогою навчання, а й за допомогою експериментальних турів, які допомагають їм зрозуміти важливість підтримки соціально-економічного піднесення через туризм.

Дике свято: кулінарія у природному середовищі з використанням місцевих або саморобних інгредієнтів набирає популярності.

Подорож без плану: спонтанність у подорожі стає дедалі популярнішою, оскільки туристи втомилися від шаблонних «секретних» напрямків, які прославилися завдяки соціальним мережам.

Туризм на межі можливостей: любителі пригод шукають індивідуальні та менш очевидні враження, що поєднують у собі пошук гострих відчуттів та розширення можливостей, оскільки популярні напрямки стають перевантаженими. [7]

Якщо 2022 був присвячений відновленню подорожей після пандемії Covid-19, то 2023 був визначений як період, коли туристи почали з великим ентузіазмом досліджувати нові напрямки і отримувати максимальну віддачу від своїх поїздок.

При цьому експерти прогнозують, що в 2024 році подорожі стануть ще більш особистими для мандрівників, які будуть визначати свої плани, виходячи з власних цінностей, віддаючи перевагу глибоким позитивним враженням, часу з близькими та збереженню здоров'я.

2.2 Аналіз туристичної галузі України в умовах воєнного стану

Незважаючи на повномасштабне вторгнення Росії, туристична галузь України продовжує розвиватися та сплачувати податки. Навіть постійні атаки Росії на туристичну інфраструктуру не змусили український туризм зупинитись. Наприклад, морська перлина України Одеса неодноразово страждала від російської агресії, включаючи історичний центр міста та морський вокзал. Україна є великою туристичною країною, яку щорічно до війни відвідували мільйони іноземців. Однак після початку російської агресії туристичний напрям почав зазнавати збитків.

У першому кварталі 2023 року Україна зіткнулася із значним зниженням податкових надходжень від туристичної галузі. Падіння податкових надходжень становило 29% порівняно з аналогічним періодом минулого року. За даними Держтуризму, за перші три місяці 2023 року представники української туріндустрії заплатили податків на 29% менше (383 млн. 221 тис. грн.), ніж за аналогічний період 2022 року, коли до бюджету надійшло 540 грн. мільйон 406 тисяч. При цьому, порівняно з аналогічним періодом 2021 року, падіння склало цілих 39%. Тоді до скарбниці було перераховано 629 млн. 135 тис. грн.

Загальна кількість платників податків у сфері туризму скоротилася на 34%. Кількість юридичних скоротилася на 35%, фізичних осіб - на 34%. Порівнюючи цей показник із першим кварталом 2021 року, загальне зниження становило 38% - юридичних осіб на 44%, фізичних осіб на 36%.

Найбільше до бюджету заплатили готелі – 233 мільйони 693 тисячі гривень. Однак ця сума на 22% менша, ніж за аналогічний період 2022 року, коли скарбниця отримала майже 300 млн. грн. При цьому 2021 року готелі сплатили податків на суму 394,5 млн грн.

Частка податку, сплаченого за перші три місяці 2023 року, знизилася на 48% діяльності турбаз і баз відпочинку. Усього ця галузь виплатила до бюджету 25 млн 652 тис. грн. Порівняно з аналогічним періодом 2021 року, податкові надходження скоротилися на 78%.

При цьому зафіксовано невелике зростання сплачених податків від діяльності кемпінгів та караван-парків – на 20%. Проте, порівняно з 2021 роком, податки з цих засобів розміщення знизилися на 67%.

За словами Маріани Олесків, керівника Державного агентства розвитку туризму України, перший квартал року завжди характеризується найнижчими податковими надходженнями від туристичної галузі. Це пов'язано з тим, що туристичний сезон в Україні розпочинається у травні та закінчується у листопаді. [8]

За 9 місяців 2023 року представники туристичної галузі сплатили податків на 13% більше, ніж торік. Так, за 9 місяців 2023 року представники туристичної галузі України сплатили податків на 1 млрд. 451 млн. 317 тис. грн., що на 13% більше, ніж за аналогічний період 2022 р. (1 млрд. 283 млн. 180 тис. грн.). Для порівняння, 2021 року, тобто до повномасштабного вторгнення до Росії, туристична галузь за перші 9 місяців принесла 1 млрд 778 млн 924 тис. грн, що на 18% більше, ніж цього року. Але для порівняння, за перші 9 місяців 2021 року, передвоєнного року, податків було сплачено лише на 18% більше, ніж за той же період поточного року. Розглянемо динаміку податкових надходжень за областями детальніше у таблиці 2.1.

Це означає, що незважаючи на значне скорочення туристичної галузі, українці та іноземні гості продовжують подорожувати країною навіть у такий непростий час:

- найбільше податків заплатили готелі – 916 647,7 грн (63,2%);
- інші засоби тимчасового розміщення – 145 769,4 грн (10,0%);
- туроператори – 142 197,6 грн (9,8%);
- туристичні агенції – 138 015,6 грн (9,5%);
- кошти відпочинку та іншого тимчасового проживання – 106 385,1 грн (7,3%);
- кемпінги та стоянки для житлових автобудинків – 2 302,0 грн (0,2%).

[9]

Таблиця 2.1

Аналіз динаміки податкових надходжень від туристичної галузі за 9 місяців (2021-2023 роки), млн. грн.

Область України	2021 р.	2022 р.	2023 р.	%, з 2023р. по 2022 р.	%, 2023р. до 2021 р.
Вінницька	19,1	18,3	19,9	+4,1	+8,7
Волинська	9,4	9,0	11,1	+18	+23
Дніпропетровська	70,7	52,9	69,6	-1,6	+31,5
Донецька	42,4	16,3	5,6	-86,7	-65,6
Житомирська	9,9	6,4	9,8	-1,1	+53
Закарпатська	42,2	51,7	62,8	+48,8	+21,4
Івано-Франківська	103,9	136,6	99,1	-4,6	-27,4
Київська	88,9	120,0	172,8	+66,3	+44
Кіровоградська	11,1	8,0	10,9	-1,8	+36,2
Луганська	6,7	1,8	0,3	-95,5	-83,3
Львівська	151,0	197,4	248,4	+64,2	+25,8
Миколаївська	33,4	11,6	13,3	-60,1	+14,6
Одеська	315,4	66,0	76,1	-75,8	+15,3
Полтавська	31,8	25,6	30,9	-2,8	+20,7
Рівненська	11,3	9,6	14,2	+25,6	+47,9
Сумська	8,1	5,6	6,9	-14,8	+23,2
Тернопільська	12,3	11,1	13,6	+10,5	+22,5
Харківська	73,4	31,3	25,9	-64,7	-17,2
Херсонська	46,0	9,9	1,3	-97,1	-86,8
Хмельницька	15,1	16,5	22,0	+45,60	+33,3
Черкаська	15,9	13,1	13,9	-12,5	+6,1
Черновецька	12,6	14,7	21,4	+69,8	+45,5
Чернігівська	13,2	9,2	7,1	-46,2	-22,8
м. Київ	559,2	318,6	354,1	-36,6	+11,1

Джерело: розроблено автором на основі даних [10]

Однією із головних позитивних новин у сфері туризму є помітне збільшення вартості проживання у готелях порівняно з попереднім роком. За інформацією Держагентства з розвитку туризму, цей показник майже на чверть вищий, ніж у 2021 році.

Однак, поряд із цими позитивними змінами, існують проблеми, з якими стикається більшість регіонів країни. За даними за перше півріччя 2023 року доходи бюджету від туристичної галузі знизилися порівняно з аналогічним періодом минулого року.

За січень-червень 2023 року туристичний збір в Україні становив 85 млн 471 тисяч гривень, тоді як у 2021 році доходи бюджету становили 69 мільйонів 453 тисячі гривень.

Туристичний збір сплачують гості готелів, баз відпочинку та багатоквартирних будинків, виходячи з кількості днів проживання. Ця сума перераховується із засобів розміщення до обласного бюджету. 2023 року максимальна сума становила 30 гривень для українських туристів та 300 гривень для іноземних туристів.

До п'ятірки регіонів-лідерів входять:

- 20 млн грн – Львівська область, яка за аналогічний період 2022 року недоотримала на сто тисяч гривень менше (19,974 млн грн).

- 14 млн грн – Київ. Ця сума майже на третину менша, ніж у першому півріччі минулого року (20,5 млн грн).

- 9,5 млн грн – Закарпатська область. Прибуток західного регіону цього року виявився дещо вищим, ніж за аналогічний період минулого року (8,728 тис. грн).

- 8,7 млн грн – в Івано-Франківській області туристичний збір виявився меншим, ніж минулого року: 8 млн 755 тис. грн у 2023 році проти 9 млн 470 тис. грн у 2022 році.

- 5,3 млн грн – у Дніпропетровській області до бюджету громади надійшло понад 5 млн грн. Це на третину більше, ніж у першому півріччі минулого року (близько 4 млн. грн.).

У всіх трьох регіонах Західної України також спостерігалось значне підвищення туристичного податку:

- Чернівецька область – 419 тис. грн цього року проти 733 тис. грн минулого року;

- Рівненська область – 111 тис. грн. проти 657 тис. грн. минулого року;

- Волинська область – 253 тис. грн проти 821 тис. грн минулого року.

За даними Державного агентства з розвитку туризму, у 15 регіонах України зафіксовано значне зниження цін на проживання у готелях.

Найбільше зниження, яке очікувалося через війну в Україні, зафіксовано у наступних регіонах країни:

- 100% – у Луганській області;

- 98% – у Херсонській області;
- 91% – у Донецькій області;
- 72% – у Миколаївській області.

Значне зниження зафіксовано також у Запоріжжі (40%), Черкасах (35%), Одесі (33%), Києві (29%), Харкові (23,5%), Києві (20,3%), Тернополі (20%), Кропивницькій (18,5%), Чернігівській (11,5%), Хмельницькій (6%) та Івано-Франківській (3%) областях [11].

2.3 Туристичні потоки в Україні в умовах війни

Повномасштабна війна вплинула на планування відпустки, але українці, як і раніше, їздять у відпустку. Туризм в Україні продовжує зростати, причому не лише за рахунок вітчизняних туристів, а й за рахунок іноземців, які приїжджають до України. Так, Держагентство з розвитку туризму у партнерстві з проектом ЮНІСЕФ U-Report Ukraine провело опитування серед українців, щоб дізнатися, як вони ставляться до подорожей під час війни, на що спираються під час планування своїх поїздок та які обмеження чи перешкоди вони відчують в умовах воєнного стану. У проекті взяли участь близько 5000 осіб віком від 14 до 34 років.

Українцям було запропоновано обрати одне із тверджень, яке найкраще описує їхнє ставлення до подорожей під час війни:

- 23,4% респондентів заявили, що їхнє ставлення до подорожей не змінилося;
- 23,2% не подорожують через тяжке фінансове становище;
- 21,1% продовжують подорожувати, бо вважають, що таким чином підтримують економіку країни;
- 20,7% уникають подорожей через можливу небезпеку;
- 11,7% не вважають за доцільне подорожувати під час війни.

При цьому серед найбільш суттєвих обмежень та перешкод для подорожей Україною українці відзначили:

- безпека – 57,4% респондентів

- фінансові витрати - 42,2%;
 - важкодоступність морських курортів – 24,4%; і
 - складна логістика – 20,9%;
 - відсутність інформації про функціонування установ чи місць – 9,8%;
 - наявність та стан засобів розміщення – 8,4%;
 - інше – 2,3%.
- ще 5,9% респондентів заявили, що не бачать жодних перешкод.

Респондентам також було поставлено питання, скільки разів вони відвідували інші регіони України з туристичними цілями з 24 лютого 2022 року:

- 54,7% ніколи не відвідували;
- 26,0% 1-2 рази;
- 12% 3-5 разів;
- 7,3% більш ніж у 5 разів.

Інтернет та соціальні мережі є одними із найпопулярніших джерел інформації, на які українці покладаються при виборі місця подорожі: 63,3% та 48,9% відповідно. Відгуки та поради друзів та родичів, які вже були у цьому районі, використовуються 28,2% респондентів. ЗМІ довіряють 6,6%, а місцевим мешканцям – 5,7% респондентів.

При виборі місця подорожі українці насамперед звертають увагу на красу природи (51,5%), а потім на доступність (45,7%). Культурну спадщину та історичні пам'ятки цікавлять 35,6%, безпека та стабільність регіону – 27,2%, місцева культура – 15,9% респондентів. Найменше туристів цікавлять популярні (інстаграмні) місця (15,8%), місцева кухня (12,8%) та ремісничя продукція (4,9%).

Водночас під час війни українці найбільше віддають перевагу походам та вивченню міського середовища (54%) будь-якому іншому виду відпочинку. Вони включають:

- культурний туризм (екскурсії до історичних пам'яток та музеїв) обрали лише 28,4% респондентів;

- пляжний відпочинок – 23,1%;
- подієвий туризм – 22,8%;
- гастрономічний туризм – 21,8%;
- активний відпочинок у горах – 16,2%;
- активний літній відпочинок – 11,3%;
- екотуризм – 11,2%;
- рекреаційний туризм – 8,6%;
- інше – 3,3% [12].

Під час війни внутрішній туризм в Україні почав швидко зростати. Незважаючи на важкі воєнні часи, українці продовжують подорожувати країною та підтримувати економіку. Лише 21% громадян вирішили не мандрувати, щоб уникнути небезпечних ситуацій.

З початку війни 45% українців подорожували країною з туристичними цілями. Близько 26% респондентів подорожували 1-2 рази, 12% - 3-5 разів, а 7% респондентів подорожували до різних регіонів понад 7 разів.

Через війну 23% українців ніяк не змінили свого ставлення до подорожей. 21% людей вважають, що цим вони підтримують економіку країни. Однак ще 21% громадян відмовилися від туризму через можливу небезпеку.

48% респондентів подорожують переважно влітку, 4% – навесні, 3% – восени і лише 2% – взимку.

Для 56% українців вибір пори року для подорожі залежить від свят, а для 22% головну роль у виборі часу для подорожі відіграють погодні умови. Ще 22% звертають увагу на вартість подорожі.

54% респондентів люблять міський туризм та піші прогулянки.

28% респондентів вважають за краще відвідувати історичні пам'ятки та музеї країни.

23% українців вважають за краще проводити відпустку на пляжі і стільки ж людей люблять подієвий туризм.

22% подорожують Україною, щоб познайомитися з гастрономічними особливостями регіонів.

16% городян віддають перевагу активному відпочинку.

11% респондентів обирають екологічний туризм, а 9% – рекреаційний туризм.

У період військових дій в Україні багато громадян прагнуть знайти спосіб відволіктися від повсякденної рутини та відвідати цікаві місця всередині країни та за її межами. Однак вибір місця відпочинку під час війни може виявитися скрутним. Ось подивіться, куди українці вважають за краще відпочивати під час воєнного стану.

Враховуючи обмеження, запроваджені особливим правовим режимом під час війни, багато громадян України не можуть виїжджати за кордон, оскільки підлягають військовому обов'язку.

При цьому більшість громадян обирають внутрішній туризм. Основний потік українських відпочиваючих посідає західні регіони країни з кількох причин:

1. туристичні зони (гори, водойми та бази відпочинку);
2. регіони Західної України розташовані далеко від лінії фронту.

Одним із найпопулярніших напрямів в українців є курорти Карпат. Взимку це місце стає популярним у любителів активного відпочинку, а влітку – у туристів, які люблять піші та велосипедні прогулянки. Такі курорти, як Буковель, Драгобрат та Поляниця, пропонують різноманітні можливості для відпочинку.

Деякі українці також обирають курорти на Чорному морі, такі як Одеса, Затока та Чорноморськ. Хоча ці місця розташовані досить близько до зони бойових дій, багато людей вважають, що все ж таки можна насолодитися відпочинком на узбережжі та відвідати різні розважальні заходи.

За даними Державного агентства з розвитку туризму, минулого року очікувалося зниження суми туристичного податку в Україні. Рекордний спад

зафіксовано у південних та східних регіонах, тоді як у західних регіонах країни зафіксовано зростання. Наприклад, найбільше туристичного податку сплачували Львівська, Івано-Франківська та Закарпатська області. Це свідчить про те, що основний потік туристів зосереджено на відпочинку у західних регіонах.

Під час війни внутрішній туризм став основою туристичної галузі країни. Подорож Україною сьогодні – це не лише спосіб відпочити, а й засіб психологічного розвантаження як для наших захисників, так і для мирних українців, можливість підтримати економіку країни, яка сьогодні працює виключно на нашу оборону [13].

Що стосується закордонного туризму, то не багато українців, що залишилися в країні, можуть дозволити собі такий вид відпочинку під час війни. Основними споживачами закордонних пропозицій є жінки та діти, які не підлягають загальній мобілізації. Проте за кордон можуть виїжджати й чоловіки — ті, хто за правилами звільнено від мобілізаційних заходів.

Торік туроператор реалізував тури більш ніж 158 тисячам туристів. Середня кількість осіб в одному турі залишилася такою ж, як і в довоєнний період – 2-3 особи. Однак у наш час частіше мандрують не батьки з дитиною, а мама з дитиною та бабуся чи подруга.

Зростання цін було викликано складною логістикою та зняттям антикоронавірусних обмежень, що збільшило попит на подорожі по всьому світу. Експерти з туризму прогнозують, що кількість туристів продовжуватиме зростати. Всесвітня туристична організація (ЮНВТО) повідомила, що у 2022 році понад 900 мільйонів туристів виїхали за межі своєї рідної країни, що вдвічі перевищує показник 2021 року. Однак ця цифра становить лише 63% від числа мандрівників до пандемії.

Наразі українці можуть літати за кордон лише із закордонних аеропортів, а вартість дістатися аеропортів збільшує вартість турів. Ось цифри для порівняння: середня вартість Join UP! тур у 2021 році становив \$454, у 2023 році та першому кварталі 2022 року — \$562.

У турагентстві зазначають, що мандрівники найчастіше обирають дешевші варіанти. Зокрема, ті, хто віддавав перевагу п'ятизірковим готелям в Туреччині, тепер бронюють апартаменти в Чорногорії.

Ще один спосіб подорожувати дешево – автобусні тури. Минулого року кількість таких пропозицій збільшилася, і це не дивно, адже вартість 14-денної автобусної поїздки може коштувати стільки ж, скільки семиденного авіатуру. Бюджетні автобусні тури до Туреччини, наприклад, коштують від 310 доларів. За внутрішньою статистикою компанії, туристичні витрати зросли на \$100 у порівнянні з 2021 роком. При цьому на ринку є пропозиції відпочинку в екзотичних країнах вартістю від \$46 тисяч.

За статистикою туроператорів, у середньому українці проводять у відпустці сім днів. Проте не всі українці можуть дозволити собі тривалу відпустку.

Дослідження Rakuten Viber показало, що 68% українців вважають відпочинок під час війни недоречним. Опитування, у якому взяли участь понад 100 000 користувачів з України, проводилось на офіційному каналі Viber.

Додамо, що 16% респондентів планують взяти кілька вихідних протягом року, а 10% мають намір провести відпустку із сім'єю в Україні. Лише 6% респондентів не ухвалили остаточного рішення про відпочинок, але подумують про самотійну поїздку за кордон.

Як відомо, війна вплинула на логістичні маршрути з України до інших країн. Хоча аеропорти закриті, залізничний та автобусний транспорт, як і раніше, доступний [13].

Туризм та готельний бізнес постраждали не найбільше. Останній розвалився майже на 90% у перші місяці війни.

Евакуація великої кількості біженців, економічні труднощі та тяжкий емоційний стан суттєво скоротили поїздки українців.

Через ситуацію з безпекою кількість іноземців, які відвідують Україну, також значно зменшилась. До повномасштабного вторгнення в Україну

приїжджало в середньому 14 мільйонів іноземців на рік, лідерами за кількістю туристів були: Київ – 2 500 000 гостей, другий ступінь Львів – 1 800 000 туристів та Одеса – 1 000 000 відвідувачів.

У першому півріччі 2023 року український кордон перетнули 1,3 мільйона відвідувачів. Однак, з огляду на нинішні загрози в Україні, це також досить добрий показник. Найчастіше туристи приїжджали в Україну з Молдови (573 545 громадян), Румунії (232 942 особи), Польщі (136 604 туристи), Угорщини (72 635 громадян) та Словаччини (31 393 особи). Побували також представники найвіддаленіших країн — Нової Зеландії, Мексики, Мадагаскару, Бангладеш та ін.

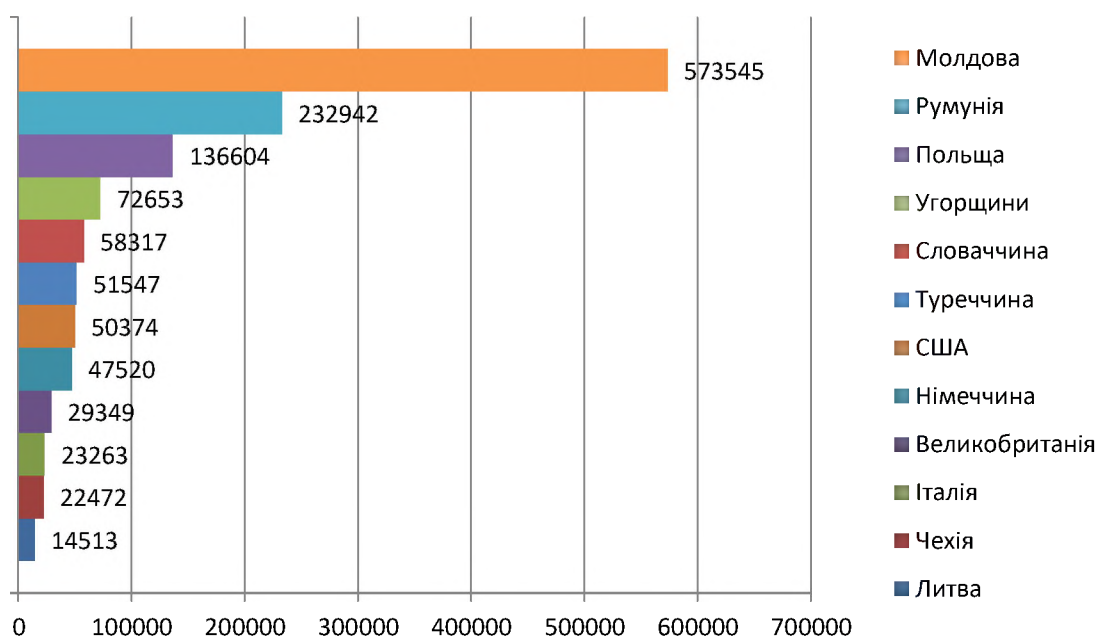

Рис. 2.2 Кількість іноземних відвідувачів у 2023 році за країнами

Джерело: розроблено автором на основі [14]

Причини такого великого припливу іноземців з цих країн зрозумілі, оскільки ці країни є сусідами України і велика кількість іноземців приїжджають до України за покупками продуктів харчування, так і інших товарів.

Наприклад, якщо ми подивимося на Молдову, ми раніше казали, що кожен другий турист приїжджає до України на один день і не лишається на

ніч. І основною метою приїзду таких іноземців була і, ймовірно, залишається покупка товарів у прикордонному місті Могилів-Подільський.

За даними Державної прикордонної служби, кількість людей, які приїжджають із більш віддалених країн, уже не така велика. Проте, враховуючи ситуацію воєнного часу, іноземців, які відвідують Україну, як і раніше, достатньо.

У 2023 році, без урахування сусідніх країн, найчастішими гостями України були представники наступних країн:

- Німеччина – 47 520 осіб;
- Великобританія – 29349;
- Італія - 23263;
- Чехія – 22472;
- Литва – 14 513.

В Україну їздили і громадяни інших країн ЄС, але їхня кількість у 2023 році в основному не перевищувала 10 тисяч.

Незважаючи на війну, в Україну приїжджає велика кількість іноземців не лише із сусідніх країн, а й із таких віддалених куточків світу, як Ямайка, Гаїті та Гватемала. Загалом, згідно зі статистикою, наданою Держприкордонслужбою на запит Visit Ukraine, у 2023 році в Україну в'їхало понад 2,4 млн. іноземних громадян.

У рейтингу країн, з яких іноземці найчастіше приїжджали до України у 2023 році, США посіли 8 місце. Таким чином, за 12 місяців до країни в'їхали 50 374 іноземці. За кількістю США, що перетнули кордон, з невеликим відривом випереджають Туреччину (51 547) і Словаччину (58 317). Нижче в рейтингу знаходяться Німеччина (47 250) та Велика Британія (29 349).

Проте, варто зазначити, що порівняно з довоєнним 2021 роком кількість американців, які відвідують Україну, скоротилася майже вдвічі. Так, за даними Держприкордонслужби, 2021 року в країну в'їхали 103 тисячі іноземців, що відповідає 9-му місцю в рейтингу країни.

За даними ГДБС, переважна більшість іноземців приїхали з приватними цілями та на підставі безвізового режиму. Іншими словами, вони пробули в Україні обмежений час та в'їжджали, підтверджуючи мету поїздки запрошеннями на зустрічі, туристичними ваучерами, бронюванням заходів та діловими візитами. Варто зазначити, що значна кількість іноземців – це представники офіційних делегацій, журналісти, репортери та волонтери.

Отже, із понад 50 тисяч іноземців зі США:

- 49776 іноземців приїхали з приватними цілями;
- на територію України транзитом в'їхали 598 іноземців. [14]

До рейтингу найдальших країн, громадяни яких відвідали Україну минулого року потрапили такі країни:

1. В'єтнам – 1564 іноземця.
2. Колумбія – 1105 іноземців.
3. Ірак – 1027 іноземців.
4. Бразилія – 1066 іноземців.
5. Македонія – 846 іноземців
6. Йорданія – 829 іноземців
7. Марокко – 701 іноземець
8. Албанія – 646 іноземців.
9. Боснія та Герцеговина – 615 іноземців.
10. Іран – 569 іноземців.
11. Аргентина – 461 іноземець.
12. Еквадор – 446 іноземців.
13. Мадагаскар – 385 іноземців.
14. Нова Зеландія – 357 іноземців.
15. Ямайка – 214 іноземців.
16. Палестина – 294 іноземці.
17. Мексика – 285 іноземців.
18. Ефіопія та Кенія – по 194 іноземці.
19. Люксембург – 193 іноземці.

20. Ісландія – 191 іноземець
21. Люксембург – 193 іноземці.
22. Бангладеш – 169 іноземців.
23. Північна Корея (КНДР) – 117 іноземців.
24. Венесуела – 85 іноземців
25. Гонконг – 76 іноземців

Крім того, в 2023 році Україну відвідали: 85 іноземців з Ємену, 69 з ОАЕ, 65 з Зімбабве, 64 з Куби, 47 з Сінгапуру, 42 з Замбії, 40 з Демократичної Республіки Конго, 38 з Уругвію, 3, 32 з Гондурасу, 27 з Гватемали, 25 з Гвінеї, 20 з Коста-Ріки, 10 з Еритреї, 9 з Гаїті та Вануату, 12 з Ліхтенштейну, 7 з Сомалі, 2 з Камбоджі та по 1 з Барбадос та Ботсвана

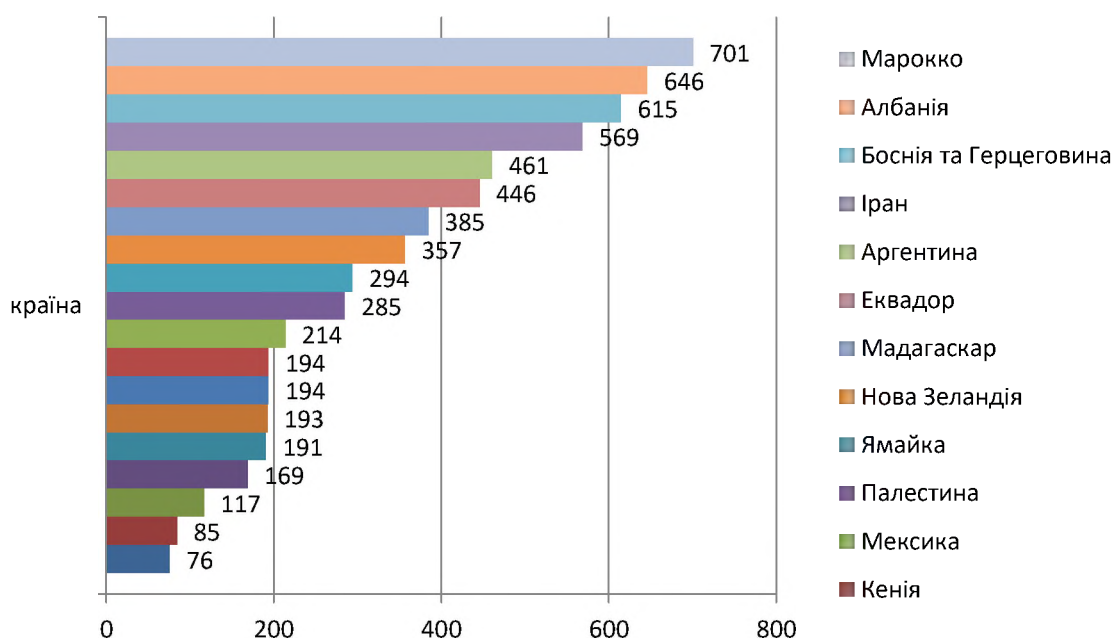

Рис. 2.3 Рейтинг найдовших країн, громадяни яких відвідали Україну 2023 року

Джерело: створено автором на основі [15]

Однак це не всі країни, з яких іноземці приїхали до України у 2023 році, адже повний список включає понад 172 країни. При цьому переважна більшість усіх іноземців відвідала Україну з приватними цілями - 95,89%.

Інші: в'їхали як співробітники автосервісу (3,80%) або проїхали через Україну транзитом (0,31%) [15].

Туризм – важлива галузь економіки України. Це джерело прибутку, а також активно сприяє створенню нових робочих місць. Туристичний та готельний сектори – одна з найдинамічніших галузей української економіки, яка, незважаючи на всі труднощі та виклики, з якими доводиться стикатися українцям, продовжує дивним чином розвиватися.

Україна завжди була привабливим місцем для туристів із усього світу. Однак із початком війни туристична галузь України почала відчувати на собі наслідки воєнного конфлікту. Одним із головних негативних наслідків війни, який позначився на українському туризмі, є значна втрата іміджу країни. У міжнародних ЗМІ поширюється багато дезінформацій, що провокує зниження потоку іноземних туристів в Україну. Така ситуація суттєво ускладнює розвиток туристичної галузі та призводить до зниження прибутків готельного бізнесу.

Готельний ринок України значно скоротився від початку повномасштабного вторгнення. Багато засобів розміщення були змушені закритися з міркувань безпеки, відсутності попиту та з технічних причин. Також війна прямо впливає на інфраструктурні об'єкти туристичних напрямів. Деякі готелі, ресторани та туристичні місця були зруйновані або тимчасово втратили свою привабливість.

За даними Державного агентства з розвитку туризму, зараз в Україні працює лише 20% готелів. Більшість із них розташовані на заході країни – в Івано-Франківській, Львівській, Тернопільській та Закарпатській областях. Однак вони також мають певні експлуатаційні обмеження, включаючи комендантську годину та заходи безпеки щодо повітряної тривоги.

Найвищий попит на номери спостерігається у готелях Буковеля, Львова та Києва.

Загалом під час війни в Україні туристична галузь почала зазнавати численних труднощів та перешкод. Основні з них:

1. Безпека. Військові дії на території України призвели до посилення нестабільності та загроз безпеки. Це суттєво вплинуло на рішення туристів відвідати країну, особливо її прикордонні та конфліктні регіони.

2. Негативне сприйняття там. Кампанія у ЗМІ про війну в Україні відбивається на іміджі країни. Це ускладнює залучення нових клієнтів, а також призводить до скасування або перенесення раніше запланованих поїздок.

3. Зміна ландшафту туристичних об'єктів. Військовий конфлікт призвів до руйнування, окупації чи зміни території багатьох популярних туристичних об'єктів. Це суттєво впливає на інтерес туристів до відвідування таких місць.

4. Зниження якості готельних послуг. Війна вплинула економічний розвиток країни, що призводить до зниження інвестицій у туристичний сектор. Це може суттєво вплинути на рівень якості готельних послуг та призвести до його зниження.

5. Зміна маршрутів туристичних турів. Військові дії призвели до зміни маршрутів туристичних турів, особливо у прикордонних районах. В результаті інтерес до окремих регіонів було втрачено і фокус змістився на інші туристичні напрямки [14].

Для багатьох готельних компаній та підприємств війна також стала випробуванням для реорганізації та зміни бізнес-стратегій. Деякі готелі стали активніше просувати себе на міжнародному ринку, привертаючи увагу іноземних інвесторів та партнерів для підтримки відновлення туристичної галузі в Україні. Зараз дуже важливо зосередитись на підтримці туристичної галузі та відновленні іміджу України як привабливого напрямку для туристів з усього світу з урахуванням можливих ризиків при відвідуванні держави.

З іншого боку, війна стимулювала розвиток внутрішнього туризму в Україні. Велику кількість українців вирішили відвідати та підтримати країну у цей непростий час. Більшість готелів та туристичних об'єктів зберегли свою зайнятість завдяки підтримці внутрішніх туристів.

ВИСНОВКИ ДО ДРУГОГО РОЗДІЛУ

Умови війни суттєво змінили споживчий підхід туристів, та українці, звичайно, адаптуються до нових реалій. Війна стала приводом для туристів бути більш обережними та уважними до своєї безпеки. Вони стали приділяти більше уваги детальному аналізу потенційних місць відпочинку, рейтингів безпеки та рекомендацій. Туристи зосередилися на відвідуванні місць, про які раніше могли бути забуті, але які тепер стали безпечнішими. Наприклад, деякі регіони можуть стати популярними через віддаленість від зони конфлікту.

Екологічна свідомість туристів значно зросла. Вони стали більше усвідомлювати вплив своїх подорожей на довкілля та шукають способи подорожувати екологічно чистішим способом. Підприємства, що пропонують екологічно чисті продукти, послуги або екотури, стали більш популярними та привабливими для туристів.

Щорічно мандрівники по всьому світу все частіше використовують цифрові платформи для замовлення авіаквитків, проживання, страхування та інших послуг у сфері туризму (бронювання турів, готелів, купівля квитків, оформлення «зеленої картки» та медичної страховки). Українці адаптувалися до нових тенденцій, розширили онлайн-сервіси та запустили цілодобову підтримку туристів, які потребують допомоги. Українські інформаційні портали орієнтовані на забезпечення безпеки та комфорту кожного, а також на розвиток та підтримку економіки нашої держави в цей непростий для неї час.

Туристичний потенціал України дуже високий. Зараз саме час попрацювати та підготувати все, щоб коли війна закінчиться і тисячі іноземних туристів приїдуть в Україну, вони побачили, яка неймовірна наша країна. У Закарпатті та Карпатах вже будується безліч туристичних об'єктів, у тому числі нові готелі та рекреаційні комплекси. Якщо це створено під час війни, воно затребуване. Якщо під час війни буде попит, то і після нього він буде величезним.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

3.1 Перспективні напрями розвитку рекреаційного туризму в умовах військового стану

Як відомо, 1 червня 2023 року Україна отримала право головувати на 68 засіданні Європейської комісії СОР ООН, що свідчить про визнання її ролі у сфері туризму. Всесвітня туристична організація (СОР) виступила з ініціативою створення спеціальної робочої групи, спрямованої на підтримку туристичної галузі та економіки України. Про цю ініціативу заявив генеральний секретар організації Зураб Пололікашвілі під час свого виступу на 25-й сесії Генеральної Асамблеї СОР, що відбулася у Самарканді (Узбекистан). Цю інформацію надала прес-служба Державного агентства з розвитку туризму (ДАРТ). Ця ідея передбачає поєднання зусиль усіх учасників туристичної галузі для відновлення прийому іноземних туристів в Україні.

«Упевнений, що підтримка всіх країн-членів СОР буде дуже корисною і стане чудовим початком відродження туризму в Україні. Ми можемо розпочати з організації різних заходів щодо безпечних частин країни або поблизу кордонів із сусідніми країнами. Країн», - підкреслив генеральний секретар СОР. [17]

На 69-й сесії Європейської комісії СОР ООН Україна, яка очолює європейський сектор, презентувала свою програму розвитку туризму на 2024-2025 роки. Глава Державного агентства розвитку туризму України (ДАРТ) Маріана Олесків, яка очолила українську делегацію, висловила готовність країни інтегруватися в європейську туристичну спільноту та запропонувала представникам цивілізованого світу разом планувати відродження туризму в Україні.

Обрання України постійним членом демонструє визнання нашої сили у цій сфері та відкриває нові можливості для співпраці та обміну досвідом з іншими європейськими та світовими країнами. Україна буде працювати над створенням сприятливого бізнес-середовища для розвитку туристичної індустрії, стимулювати інвестиції та сприяти партнерству з міжнародними компаніями. Україна має великий потенціал стати привабливим туристичним напрямом для людей із усього світу.

Також, одна з найбільших у світі платформ з бронювання житла та розваг Airbnb прагне підтримувати Україну з початку повномасштабного вторгнення.

Популярний сервіс оренди житла для мандрівників з усього світу зосередиться на підтримці України як перспективного напрямку туризму. Державне агентство з розвитку туризму (DART) та американська компанія Airbnb підписали меморандум про підтримку післявоєнного відновлення туристичної галузі в Україні. [18]

Тепер Airbnb допоможе у повоєнному відновленні туристичної галузі України. DART разом працюватиме над популяризацією нашої країни як туристичного напрямку! Airbnb висловлює готовність стати нашим надійним партнером, який поширюватиме привабливість України серед мільйонів своїх користувачів, а також ділитиметься з нами даними з платформи. І перший крок зроблено – Львівський офіс туризму вже почав приймати дані із платформи.

Україна зіткнулася із закритим повітряним простором, політичною нестабільністю, проблемами з оплатою та ненадійним середовищем безпеки. Попри це український туристичний бізнес продовжує працювати, забезпечуючи Україні позитивний економічний ефект. Україна адаптується до нових реалій, відроджується з попелу та розвиває свій бренд як туристичний напрямок. Коли авіасполучення відновиться і стане безпечним, Україна, безперечно, стане одним із провідних туристичних напрямків

Європи, особливо для країн, які підтримують країну у її запеклій боротьбі за незалежність.

Навіть зараз Україна пропонує туристам вибір. Якщо ви сміливі, ви можете вибрати тур містами, зруйнованим російським терором. Це нетипова подорож, але надійний спосіб для мандрівників розплющити очі та побачити, як живуть українці в умовах конфлікту.

На сайті Visit Ukraine є добірка турів під назвою «Хоробри міста», яка включає дев'ять різних турів містами, які найбільше постраждали від повномасштабної війни. З такими назвами, як Сильна та Непереможна Буча та Ірпінь, Незламний Харків та Нескорений Миколаїв, мандрівники можуть відчутти стійкість місцевого населення. Професійні гіді проводять екскурсії та знають, як діяти у надзвичайній ситуації. Мандрівники в Одесі можуть відвідати райони зруйнованих цивільних будівель, реконструйований одеський аеропорт та відомі пам'ятники. Статуї та інша історична інфраструктура оточена мішками з піском, щоб захистити їх від бомбардувань. Однак деякі об'єкти збереглися, наприклад, вулиця Дерibasівська, Міський сад, Оперний театр тощо. [19]

Незважаючи на загальний спад турбізнесу, з літа 2022 року багато іноземців перетнули кордон України з туристичними цілями. Відвідувати Україну під час війни ризиковано. Однак іноземці приїжджають в Україну з інших континентів, щоб продемонструвати підтримку та солідарність із українським народом у його боротьбі за свободу. Якщо турист хоче підтримати Україну, залишаючись у безпеці та відпочинку, Карпати та Західні регіони будуть раді такому туристові.

Найбільш відвідуваними місцями України є Київ та Карпати. Оскільки більшість туристів приїжджають в Україну вперше, їхня головна мета – «доторкнутися» до культурної та історичної душі країни.

У пошуках чогось менш передбачуваного туристам варто вирушити до Одеси чи Львова. Ці два міста уособлюють українську автентичність, атмосферу, гумор та гостинність. Екскурсія Одесою – це не захід «подивися

праворуч, подивися ліворуч», а глибоке занурення в самотній колорит Одеси. Екскурсія церквою чи романтична вечірня екскурсія допоможуть відкрити для себе чарівну атмосферу Львова.

А тим, хто віддає перевагу активному та безпечному відпочинку за містом та природним пейзажам культурним пам'яткам, рекомендується тур до Українських Карпат. Ідеальним варіантом буде сходження на Говерлу чи гору Маковиця з їхніми неймовірними краєвидами та історією цих місць.

3.2 Туристичний потенціал рекреаційного туризму Івано-Франківської області

Карпатський регіон України – територія з унікальними природно-ландшафтними умовами, архітектурними та мистецькими особливостями, відомими у Європі та світі. Розвиток туризму є пріоритетним завданням Карпатського регіону України.

Карпатський регіон України має найвищий рівень природних ресурсів. За площі 56,6 тис. км² на його частку припадає 12% турбізнесу України. Проте є проблема неефективного їх використання. Територія Карпатського регіону представлена неоднорідними регіонами як в історичному контексті, так і з погляду соціально-економічного розвитку (рисунки 3.1).

Зонування та розподіл туристських ресурсів у Карпатському регіоні ґрунтується на рекреаційному зонуванні. Розміщення підприємств окремих галузей та формування територіальних зв'язків, що діють понад п'ять десятиліть, територіальний поділ праці та рекреаційна спрямованість окремих територій Карпатського регіону є основою формування туристичного зонування його території. На основі даних туристичної спеціалізації регіонів обраних районів Івано-Франківської області, наукових досліджень у цій галузі та даних статистичної звітності розроблено схеми розміщення туристичних ресурсів у гірських районах Івано-Франківської області.

Кліматотерапевтичні туристські ресурси є комплексний показник мікроклімату: температури, вологості, сонячних днів влітку і взимку, екологічної обстановки, стану питної води та ін., які впливають на самопочуття людини в даному середовищі.

На основі аналізу карт екологічної ситуації та стану питної води, екологічної ситуації (індекс забруднення), кліматичних карт та схем загального забруднення природного середовища України визначено, що розташовані кліматичні та лікувальні туристські ресурси на 85% територій досліджень.

Найкращі показники мікроклімату на території, що тягнеться вздовж Чорногорського хребта, в межах Косівського, Верховинського, західних частин Коломиї, Надвірнянського, Долинського та Рожнятівського районів. Екосистема в Долині та Надвірній порушена діяльністю хімічних та нафтопереробних заводів. 73% території досліджень мають потенціал кліматотерапевтичних туристичних ресурсів (Смадич, 2015). На території дослідження виявлено понад 250 джерел ресурсів бальнеологічного туризму. Лише близько 10% джерел є науковими дослідженнями. Існує потенціал невикористаних ресурсів курортного туризму. На території району функціонують 4 установи бальнеологічного профілю. Потенціал ресурсів бальнеологічного туризму забезпечує значні резерви у розвитку рекреації у регіоні.

Ресурси ландшафтного туризму становлять основу розвитку сільського туризму та гірськолижного відпочинку. На основі аналізу фізичної карти Івано-Франківської області визначено зони впливу ландшафтного туризму: гірська частина Карпат, в межах розмежування яких служать с. Річка Великий Рожень-Космач-Течече Косівського району, Біли Ослави-Деятин-Пнів Надвірнянського району, Бабче-Кривець-Лввеця Богородчанського району з Ілемнею-Погарем Рожнятівського району, Стара Мизунь-Церківня Долинського району. Північний та північно-східні хребти з ухилом менше 600 дозволяють створити на цій території мережу гірськолижних витягів. Їх

східний кордон – Косівський район, Замулинці – місто Коломия – з Отінею Коломийського району, Гаврилівка – Гвізд Надвірнянського району, Горохолина-Глибока Богородчанського району, вся південно-східна частина Рожнятівського району, Тростянець – Якубов Долинського району.

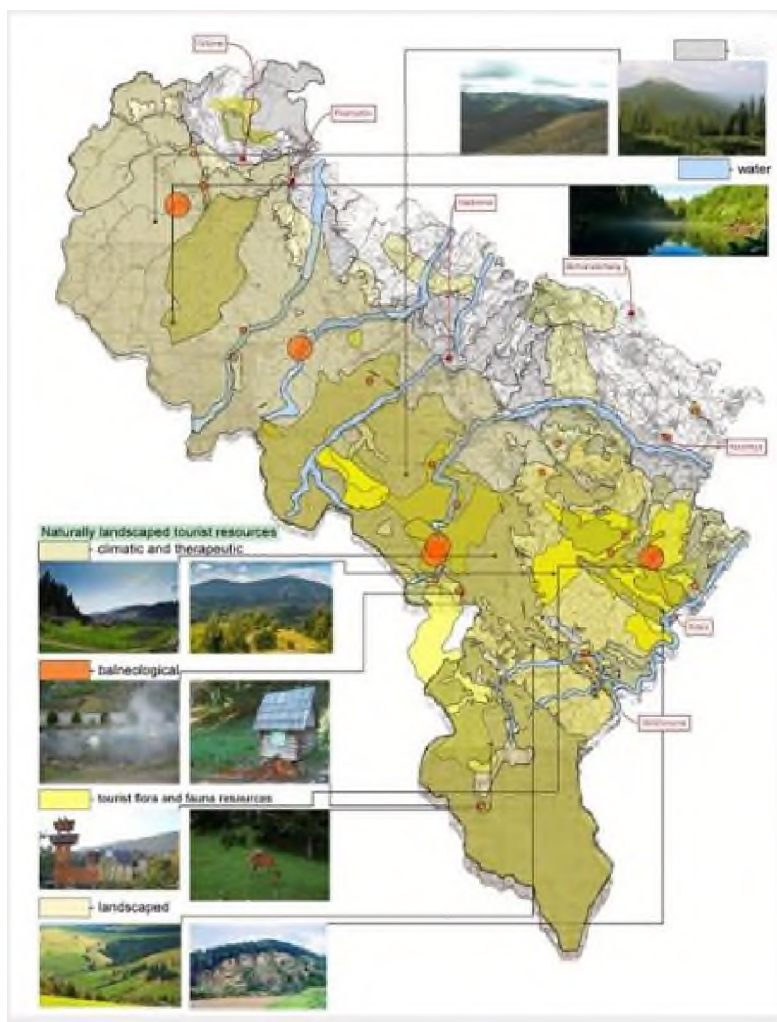

Рис. 3.1 Розміщення природно-ландшафтних рекреаційних ресурсів у гірських районах Івано-Франківської області

Джерело: [20]

Аналіз картографічних матеріалів заповідного фонду Івано-Франківської області, особливостей рослинного та тваринного світу становлять джерельну базу для аналізу розміщення флористичних туристичних ресурсів. На території дослідження розташовано 347 територій, що охороняються, розташованих у південній та центральній частинах гірських районів Івано-Франківської області. До їх складу входить

природний заповідник «Горгани» (3712,89 га), розташований у межах Довбушанського Горгана у південно-західній частині Надвірненського району. Включено також Карпатський національний природний парк (50495,0 га), національний природний парк «Гуцульщина», національний природний парк «Синогара», національний природний парк «Верховина», 173 пам'ятки природи та 168 заповідників. На території гірських районів Івано-Франківської області розташована мережа особливо охоронюваних природних територій, що включає 474 території та об'єкти, що становить 15,7% від загальної площі.

Туристські ресурси цього типу мають особливі умови використання, оскільки їх локалізація збігається з межами територій, що охороняються. Природним об'єктом формування ресурсів водного туризму є природні та штучні водоймища (річки, озера, ставки, водосховища). На території дослідження є 8184 ріки загальною довжиною 11752 км, а також 130 природних та штучних водойм.

Ширина зони даного туристичного ресурсу – до 150 м від охоронної зони річки у гірській частині та до 300 м у передгір'ях території Івано-Франківської області. Основні зони формування рекреації за водними ресурсами розташовані території навколо рік Черемош (с. Барвінок – с.Рибне), Прут (с. Татарів – м. Коломия), Лимниця (Рожнят), Бистриця Надвірнянська (с. Зелене – Цуцулін), Бистриця Солотвинська (Солотвин). село – село Старий Лесець).

Проблема перетирання місцевих річок полягає у підборі природних скельних порід та формуванні кар'єрів, що змінюють екосистему цього року. Також витрати малих річок Карпатського регіону пов'язані із рівнем лісистості території навколо них. Вирубування лісів негативно вплинула на 17% малих річок досліджуваної території, що призводить до їхнього сезонного знецінення в літній період.

Ресурси лісового туризму розташовані більш як на 40% території. Аналіз лісової території дослідження показав формування трьох зон ресурсів

лісового туризму. Територією інтенсивного лісового господарства є гірська частина району, яка обмежена населеними пунктами: Болечов, Вигода, Перегінськ, Битків, Делятин, Космач. Криворівня, Стебня. Територія часткового лісу (менше 20% загальної території) розташована на північний схід від зони інтенсивного лісу умовною шириною 20-60 км. Його визначають такі населені пункти, як Велика Турія, Кропивник, Завій, Лисець, Липівка, Отиня, Ланчин, Великий Ключів, Спас, Джуров. Масові незаконні вирубки лісу з 2000 року призвели до негативних наслідків. Порівняльний аналіз площі лісів з використанням карт різних періодів показує зменшення площі лісів за період з 2000 року до теперішнього часу на 9,8% (рис. 3.2). Також зниження природно-ландшафтного потенціалу було спровоковано роботою хімічних та нафтопереробних підприємств у Долинному та Надвірнянському районах Івано-Франківської області.

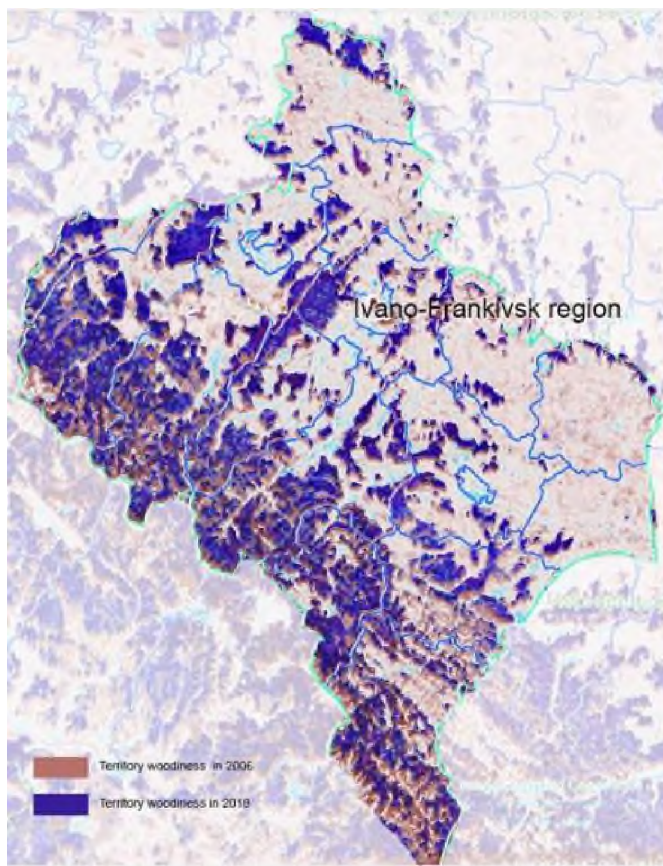

Рис. 3.2 Зміна рівня лісистості Івано-Франківської території за період 2006–2018 років.

Джерело: [21]

Аналіз пам'яток історії та культури як туристичного ресурсу показав їхнє розташування залежно від підвиду. Пам'ятники історії та культури розташовані на всій території дослідження, що збігається з територією етнічних центрів регіону Гуцульщина, Бойківщина. На основі досліджень М. Кугутяка та Л. М. Держипільського виділено зони розміщення археологічних та рекреаційних ресурсів, які охоплюють всю територію дослідження. Однак найбільша інтенсивність рекреаційного потенціалу цього типу розташована в межах Косівського та Верховинського районів. На основі реєстру пам'яток архітектури Івано-Франківської області розроблено схему їх розташування на території, яка показує потенціал використання рекреаційних ресурсів такого типу у Косівському, Верховинському та Надвірнянському районах [22].

Ресурси подієвого туризму мають періодичність, що забезпечує особливі умови їхнього розвитку (створення рекреації, де ресурси подієвого туризму будуть додатковим елементом тяжіння, умови мобільності архітектури). Аналіз електронного календаря подій Івано-Франківської області показує, що потенціал цього виду туризму зосереджений у районних центрах, частково у селищах та селах Богородчанського, Верховинського та Косівського районів. Район дослідження є межею між латинською та візантійською культурою, перехрестя західного та східного християнства, на якому збереглися «святі місця» католицизму, православ'я, іудаїзму, протестантизму, Вірменської церкви, знайомство з якими буде не тільки туристичним.пізнавальне, але й насамперед екуменічно-гуманістичне значення. В основу просторового розташування ресурсів релігійного туризму лягло дослідження.

За кількістю пам'яток архітектури та містобудування Івано-Франківська область посідає третє місце в Україні. Монастирі завжди були центрами туризму та краєзнавства [23].

Найвідоміший з них - Домініканський монастир (1742-1762) - Богородчанський район; Манявський скит (1606 р.) - Манява

Богородчанського повіту; Гошів монастир (1570 р.) – Долинський район;
Студинський монастир (1938 р.) – м. Яремче та ін.

Найбільш цінними пам'ятками сакрального мистецтва є:
Богородчанський район – село Росильна (церква апостолів Петра та Павла (кінець XIX століття та церква Архангела Михайла (1848 р.)); Долинський район – село Гошів (церква Св. Спасо-Преображенська церква (1842 р.))

Унікальним типом будівель регіону, що вивчається, є дерев'яні церкви етнографічних районів. Візуальний огляд 123 пам'яток архітектури показує, що 85% з них перебувають у поганому чи умовно-хорошому стані та потребують ремонту чи реставрації. На жаль, відсутність фінансування, а також необґрунтоване втручання у ремонтні роботи без залучення фахівців у цій галузі призвели до руйнування 5% цих об'єктів.

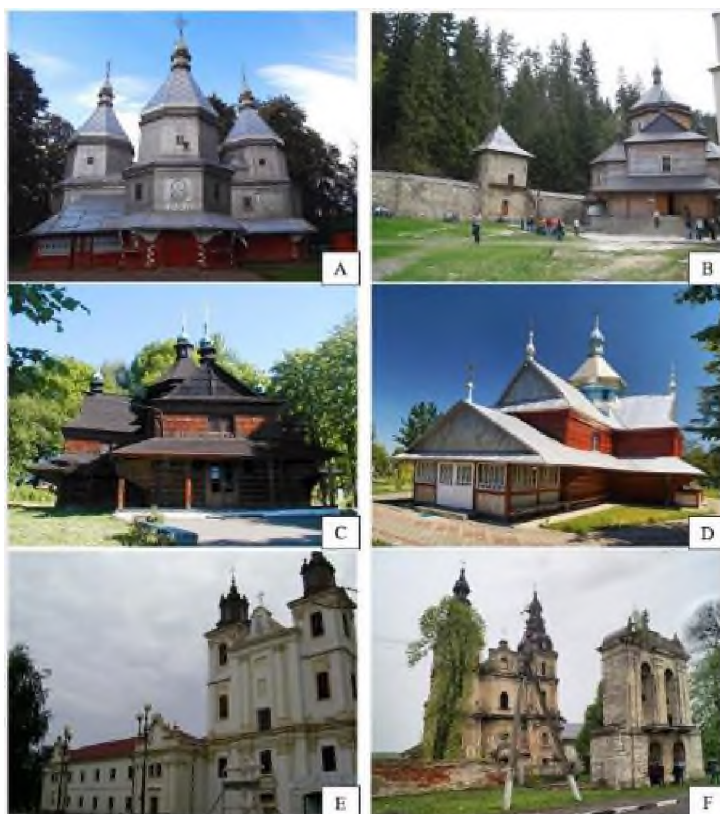

Рис. 3.3 Фото релігійних пам'яток державного значення

Джерело: [24, 25]

На рисунку 3.3 зображені: (А) Церква Різдва Блаженного Вінгіна, село Нижній Вербіж, Коломенський повіт, ЮНЕСКО, 1808; (Б) «Скіт Манявський» село Манява Богородчанського району, XVII ст.; (С) Церква

Благовіщення Богородиці, в Коломиї, 1587; (D) Церква Успіння Богородиці, село Пістинь, Косівський повіт 1868; (E) Римсько-католицький костел братів-домініканців, Богородчани, 1691; (Ф). Бернардинська церква, Гвіздець Коломийського повіту, 1723-1735. [24, 25].

Етнографічний потенціал регіону формується за рахунок широкого спектру зразків декоративно-ужиткового, монументального, прикладного мистецтва, а також народних традицій, фольклору, кухні тощо. Просте розташування етнографічного потенціалу формується за двома напрямками: розміщення об'єктів і поселень, жителі яких несуть у собі автентичні традиції та зразки етнографії, що збереглися, в системі ведення управління, садиби народних майстрів, їх майстерень та ін. Такі центри районів і окремих поселень, де відпрацьовані технології виготовлення предметів декоративно-ужиткового мистецтва зберігаються. Наприклад, с. Космач, Шешори, Яворів, Снідавка, Соколівка Косівського району, Верховина, Кривопілля, Криворівня, Буковець Верховинського району, Великий Ключів, Рунгури, Слобода Коломийського району.

Рис. 3.4 Зразки декоративно-ужиткового мистецтва народів етнографічних районів Івано-Франківської області

Джерело: [26]

На рисунку 3.4 зображені: (А) Різьблена ікона роботи М. Стриданюка; (б) Приклади керамічних виробів Карпатського регіону; (С) Автентичні інтер'єрні меблі в гуцильському будинку (фото з Національного музею народної творчості Гуцильського та Покятського районів, Коломия); (D) Тканина "верета" з автентичним орнаментом [26].

Наявні туристські ресурси із зазначенням розташування об'єкта біля дослідження представлені з урахуванням аналізу транспортної схеми регіону та особливостей розміщення у системі міжнародних і регіональних автомобільних доріг. Діюча схема показує потенціал архітектурних об'єктів у Надвірнянському, Верховинському, Косівському, Коломийсько-Долинському та Богородчанському районах. Водночас сформовано схему транспортних туристичних ресурсів, яка показує можливості розвитку туризму у Верховинському та південно-східній частині Косівського районів.

Розміщення туристично-інформаційних ресурсів ґрунтується на аналізі інформаційного поля реклами об'єктів відпочинку на інтернет-ресурсах з оренди нерухомості та спам-реклами під час використання мережі Інтернет. Найвищі показники біля Яремчанського району, Надвірнянського району (завдяки роботі ТК «Буковель»), Коломийського та Долинського районів.

Найвищий рівень безробіття у Рожнятівському та Верховинському районах – 8,5-9,2%. Найнижчий Коломийський район та район Яремчастої міськради становлять 3,7-4,4%. Проте існує проблема прихованого безробіття та безробіття мешканців гірської частини регіону, де показники можуть зрости до 50% [27].

Аналіз розміщення господарського комплексу із використанням даних обласного управління статистики. Вони свідчать про інтенсивне розміщення промислового комплексу нафтогазової промисловості у районних центрах: місті Надвірна, місті Долина та Долинському районі. Агрокомплекс працює у Коломії та частково у Рожнятівському районі. Підприємства деревообробного профілю розташовані у Косівському та Верховинському районах. Ці об'єкти формують потенціал економічного комплексу, що є

складовою туризму. Потенціал соціальних послуг – це Коломийський район, Яремча, Богородчани, Надвірна та деякі населені пункти цього району.

Аналіз схем просторового розосередження туристичних ресурсів у гірських районах Івано-Франківської області дозволив обґрунтувати основні інтегральні особливості розміщення, організації та розвитку зони відпочинку у Карпатському регіоні:

- вирішальне місце рельєфу у рекреаційному зонуванні. На відміну від передгір'їв Карпат, у гірських регіонах інтенсивність розвитку туризму на рівнині радіальна. У місцях зіткнення або перетину високих гірських хребтів або гір висотою понад 50 м по відношенню до найближчої рівнинної ділянки є природними бар'єрами для розвитку туризму;

- недостатній розвиток транспортної мережі. У гірських районах Івано-Франківської області лише 2/5 усіх автошляхів мають зв'язок без зміни категорії (районного значення) із сусідніми областями. У нормі у Європі 8-10%. Найбільш гостро проблема простежується у Верховинському районі.

Завдяки своїм унікальним етнографічним ресурсам та розташуванню він використовує 15-20% свого потенціалу за рахунок транспортної доступності та якості доріг. Найбільш гостра проблема виникла після повені 2008 року; Важливою складовою унікальності регіону є різноманітність туристичних ресурсів. Складність розміщення туристських ресурсів дозволяє швидко реорганізувати процес туризму на місцевому рівні та розробити стратегію розвитку регіону у довгостроковій перспективі [28]. Розмаїття та різноманітність туристських ресурсів дозволить тематичне таргетування адміністративних територій та створення туристських одиниць європейської моделі на міжрайонному рівні.

У Карпатському регіоні існує туристичний комплекс, що є сукупністю туристичних об'єктів та функціональних зв'язків, а також використання природних та інших ресурсів. Проте структурні взаємозв'язки формуються у 60-70-ті роки ХХ століття. на сьогоднішній день працюють погано. Основним показником ефективності рекреаційної сфери будь-якого регіону є

річна кількість туристів. Порівняльний аналіз існуючої та гранично допустимої кількості туристів, які щороку відвідують досліджувані території, дозволить отримати результати ефективності функціонування цих територій. Дослідження здійснено на основі схеми рекреаційного зонування Карпатського регіону.

У схему просторового розосередження туристичних ресурсів максимальну розрахункову кількість відвідувачів введено у літній та зимовий сезони 2020 року. Однак отримана статистика показує лише частку туристів у складі організованих груп та туристів, що реєструються у готелях та котеджі в установах. Співвідношення організованого та спонтанного туризму складає [29]: організований туризм – 40%; стихійний (дикий) туризм - 60% (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Гранично-допустимі показники туристичного навантаження у гірських районах Івано-Франківської області

Назва адміністративного району	Кількість відпочивальників в літку (04.2020-09.2020)	Кількість відпочивальників взимку (11.2020-03.2021)
Надвінянській	96400	149200
Косівський	44100	13680
Верховинський	10504	23569
Долинський	12700	8040
Коломийський	17400	12465
Рожтянівський	9712	7641
Богородчанський	11476	13465

Джерело: [29]

Максимально допустиме туристичне навантаження у регіонах Івано-Франківської області становить 20,55% улітку та 30,75% узимку. Найвищий відсоток туристичного навантаження у гірській частині Карпат спостерігається у Яремчанському районі-Ворохтинському районі, який становить 74,6% узимку та 24% влітку (причиною тому є функціонування на вказаній території туристичного комплексу «Буковель»). Відсоток

відвідувань прилеглих територій із прилеглим ресурсним потенціалом відносно схожий.

Цей порівняльний аналіз демонструє рекреаційне навантаження всередині рекреаційних територій, але не показує ефективності використання рекреаційного потенціалу. Для отримання показників з метою оцінки потенціалу невикористаних рекреаційних ресурсів слід провести порівняльний аналіз просторового розташування рекреаційних ресурсів та інтенсивності рекреаційної діяльності регіону.

У Карпатському регіоні інтенсивність розвитку рекреації супроводжується розвитком садиб та об'єктів харчування, сформованих довкола потужних рекреаційних комплексів. Показники інтенсивності розміщення баз відпочинку в адміністративних районах Івано-Франківської області було одержано зі статистичної звітності районних відділів статистики та управлінь туризму області. За період досліджень 2020-2021 років проведено натурні обстеження 75% території досліджень, на основі яких створено схеми розвитку туризму в гірських районах Івано-Франківської області.

У Богородчанському районі інтенсивний розвиток туризму відбувається у двох зонах:

- околиця села Богородчан, який є дачним районом міста Івано-Франківська. На цій території розташовані такі об'єкти відпочинку, як готелі, туристичні комплекси, ресторани, спрямовані на короткострокове розміщення мешканців приміської зони та Івано-Франківська.

- Гірська зона всередині. Гута, Стара Гута, Пороги та Яблунка, де розташовані туристичні комплекси загальною місткістю 400 осіб. На території цієї території формуються об'єкти сільського туризму, системи придорожніх кафе та автостоянок. У цій зоні інтенсивного туризму релігійний комплекс «Манявський скит» працює як центр регулярного туризму по всьому регіону [30].

У північно-східній частині Богородчанського району, що входить до складу приміської зони Івано-Франківська (30 км), розвиток туризму найменш інтенсивний, а об'єкти, розташовані на цій території, розташовані окремо зі слабо розвиненими структурними зв'язками. .

У Коломийському районі інтенсивний розвиток туризму відбувається у Коломиї та передгір'ях Коломийського району поблизу траси Коломия-Косів, де зосереджені об'єкти сільського туризму. Розміщення Коломиї на перетині головних доріг забезпечило її функціонування як туристичного центру етнографічного та рекреаційного туризму. Північно-східна частина району має аграрний профіль, рекреаційна інфраструктура на цій території знаходиться на початковій стадії формування та представлена окремими місцями відпочинку поблизу природних об'єктів (лісових смуг, річок, озер).

У Долинському районі зона найбільшої інтенсивності туризму розташована у межах населених пунктів Мислівка, Вишків, Вигода. На цій ділянці розташовані об'єкти сільського туризму та етнографічного туризму. Найбільш високі показники інтенсивності розміщення об'єктів туризму простежуються біля міста Косова (чисельні музеї, особняки видатних особистостей, невеликі туристичні об'єкти) Тюдов, Кути, Великий Рожен (історична складова культурного і релігійного верств), де розташовані готелі, ресторани, інфраструктура придорожніх мотелів та кафе, а у природному середовищі (на відстані 2 км від автомобільних доріг) мережа об'єктів сільського туризму. Територія з Космачем, один із центрів етнографічного туризму [31].

Низька інтенсивність розміщення об'єктів туризму простежується у Верховинському районі. Менш ніж 1% території з інтенсивністю понад 15 об'єктів на 1 га розташовано в межах Криворівні, Верховини та Довгопілля. На цій території розташовані етнографічні, історико-історичні та культурні музеї, що стали основою розвитку сільського туризму.

Надвірнянський район має найбільшу інтенсивність розміщення об'єктів туризму, представлених як потужними комплексами (ТК

«Буковель»), так і дрібнішими об'єктами гірськолижного туризму та сільського туризму. Ця територія охоплює територію населених пунктів Татарів, Микуличин, Яремча, Ворохта, Яблуниця, Лазещина. Рожнятівський район – регіон з найнижчими показниками розвитку туризму. Складні умови рельєфу і слаборозвинена мережа автомобільних доріг є основними причинами ситуації, що склалася. Об'єкти сільського туризму розташовані на території Ясенів, Сливок, Перегінська та орієнтовані на ресурси ландшафтного туризму. Ці схеми показують наявність на території дослідження великих площ з низькими темпами освоєння (на 70,1% території, що становить 4413 км², кількість об'єктів туристичної дестинації становить менше ніж 5 на гектар). При аналізі схеми туристського розвитку зазначається, що на найвищому рівні туристичного розвитку Надвірнянського та Долинського районів самі міста абстраговані у системі функціонування регіону як промислові міста з екологічними проблемами, притаманними нафтогазовій галузі [33].

Шляхи подолання тенденції неефективного використання туристських ресурсів регіону слід шукати як у реформуванні системи державного контролю, управління та розвитку рекреації, так і в якісній зміні архітектурно-планувальної організації та формування рекреаційної інфраструктури на основі сучасних видів відпочинку.

3.3 Досвід Хорватії у поствоєнному розвитку рекреаційного туризму в Україні

Туризм в Україні не завмер навіть під час війни та продовжує генерувати унікальні пропозиції.

Дослідники часто наводять приклад Хорватії, яка після війни зуміла стати популярним місцем відпочинку. Однак не слід забувати, що бої там були не такими руйнівними, як ті, що відбуваються в Україні. Крім того, післявоєнна Україна мала здійснити масштабну маркетингову кампанію на

зовнішніх ринках. Це дозволить нам переключити сприйняття нашої країни з місця бойових дій на безпечне місце для подорожей.

Важливо вже сьогодні розпочати переговори з різними світовими готельними мережами та туристичними компаніями та запропонувати їм увійти в Україну та вибудувати стратегії розвитку після війни. Тільки за умови завчасного планування Україна зможе скористатися моментом, коли інтерес до неї ще високий, і бойові дії остаточно закінчаться.

Війни за югославську спадщину в 1990-і роки, поза всяким сумнівом, мали катастрофічний вплив на туристичний сектор регіону. Більше того, деякі з найбільш популярних туристичних напрямків зазнали безпосередньої атаки; обстріл Дубровника, об'єкта всесвітньої спадщини ЮНЕСКО на південному узбережжі Хорватії, 1991 року, безумовно, є показовим прикладом. В даний час Хорватія і, перш за все, її берегова лінія, безумовно, є епіцентром туризму в колишній Югославії, і деякі вважають морський туризм «гегемоністським» у регіоні.

Парадоксально, але війни 1990-х років також сприяли створенню культурної спадщини в колишній Югославії, що призвело до туристизації військової пам'яті – феномену, який іноді називають «військовим туризмом» – за допомогою будівництва військових меморіалів та музеїв, а також з організацією «військових турів». Ця тенденція, яка зачіпає як внутрішній, так і міжнародний туристичний ринок, особливо присутня в місцях, що сильно постраждали від війни, таких як Сараєво, столиця Боснії та Герцеговини, і Славонія, регіон у Східній Хорватії.

Хорватський регіон Славонія, і особливо місто Вуковар, яке часто називають символом як національного мучеництва, так і незалежності, також має форму меморіального туризму, в рамках якого хорвати з усієї країни приїжджають, щоб віддати шану цьому замученому місту. та регіон.

Битва за Вуковар (25 серпня – 18 листопада 1991) – найбільша і найкривавіша битва хорватської війни за незалежність, 87-денна облога хорватського міста Вуковар Югославською Народною Армією (ЮНА) з

допомогою сербських воєнізованих формувань із серпня по листопад 1991 року. Завершилася поразкою місцевого підрозділу Хорватської національної гвардії, великим спустошенням Вуковара та численними вбивствами і переслідуваннями хорватського населення. У битві загинуло від 2900 до 3600 осіб.

Битва закінчилася значною й символічною втратою для Хорватії, яка відновила контроль над містом лише 1998 року. Перемога в ній дісталася Югославській Народній Армії дуже дорогою ціною. Битва допомогла Хорватії здобути міжнародну підтримку своєї незалежності. Широко шанована як ключовий момент у ході війни, вона виявилася пірровою перемогою ЮНА над хорватськими оборонцями Вуковара.

Рис. 3.1 Карта битви за Вуковар

Джерело: [34]

З погляду туризму та планування дестинацій інтерпретація конфлікту є односторонньою. Меморіальна політика, яка переважно перебуває в руках хорватських ветеранів війни, є основою для поширення гегемоністського дискурсу про минулу війну. Більше того, символ незалежності, пов'язаний з Вуковаром, часто використовується в націоналістичних оповіданнях,

політиці та засобах масової інформації, а також у музеях та туризмі. Хоча Вуковар є центром туризму, пов'язаного з військовою спадщиною, хорватська туристична влада дуже активно дистанціює решту країни від її змученого війною образу. Хорватська туристична політика прагне відокремити країну від її військової спадщини, але також намагається просувати Хорватію як «європейську», наголошуючи на римських чи австро-угорських історичних елементах замість візантійської, соціалістичної чи слов'янської культури.

Вуковар, безумовно, набув статусу міста-мученика і став символом війни за незалежність, що підтверджує Фердинанд Медер, директор Хорватського інституту консервації: «Вуковар і всі села навколо стали особливими місцями для всіх хорватських громадян. . Ми всі стежили за новинами, кожен сантиметр руйнувань викликав багато емоцій. Навіть невеликі села, які до війни ніхто не знав, стали тоді символами цієї війни». Славонія надихнула великий репертуар «музики воєнного часу» і що хорватські ЗМІ швидко перетворили Дубровник і Вуковар на ключові місця опору та символи жертв війни: Вуковар зробив його центром постійних символічних робіт після закінчення війни. Лінійний процес страждань, переміщень, ностальгії, смутку та повернення був закріплений у політичному дискурсі, засобах масової інформації, шкільних підручниках та піснях Бродфесту про Вуковара.

Якщо Дубровник є потужним символом конфлікту, особливо через його міжнародну популярність і статус об'єкта, що охороняється ЮНЕСКО, то саме масштаби руйнувань і насильства, що вразили Вуковар та низку інших населених пунктів Славонії, зробили Вуковар символічним містом. Місто перейшло зі стану «надзвичайного становища» у стан «місця пам'яті» (П'єр Нора). Він додає, що до реінтеграції міста Хорватія не могла бути суверенною державою без цілісності своєї території: «[...] Повернення Вуковара, нового міфічного місця Хорватії, символізувало виконання

хорватської «столітньої мрії» та вказувало на те, що стабілізація хорватської ідентичності» [35].

Після реінтеграції Вуковара багато хорватів відвідали місто – для деяких це було своєрідне паломництво – щоб відкрити для себе це символічне місце і навіть віддати йому належне. Для деяких місто має бути представлено як фундаментальний будівельний блок хорватської держави:

Вуковар став місцем, куди народ Хорватії міг приїхати та згадати досвід війни, де молоді покоління могли не лише зрозуміти досвід війни, а й відчувати страждання хорватського народу, і де на словах директора Хорватської туристичної організації, туристам слід розповісти історію виникнення хорватської держави. Це останнє твердження ілюструє, як символічний статус Вуковара спрямований всередину, внаслідок процесу побудови ідентичності, але й назовні, через туризм. На відміну від Дубровника, місто Вуковар ніколи не було надто популярним туристичним напрямом, особливо серед іноземних гостей, але схоже, що його культовий статус приваблював і продовжуватиме залучати все більше відвідувачів з Хорватії та з-за кордону. Бейлі, згадуючи свій досвід роботи туристичним гідом, згадує магічний відтінок, який місто має в очах деяких туристів: «Деякі з іноземних туристів, які брали участь у круїзах Дунаєм, яких я водив містом, не були навіть не впевнені, в якій країні вони знаходяться, Не кажучи вже про те, в якому місті.

Для інших слово Вуковар має майже магічний сенс жертви, мучеництва, страждань та героїзму». Як бачимо, символічний вимір Вуковара не вислизає від уваги деяких туристів. У цьому уривку, взятому з дискусійного форуму Ideoz, який підтримує мандрівники, Вуковар порівнюється з ще одним символом руйнування: «Вуковар — це хорватський Орадур-сюр-Глан... Маса сербо-югославів, не вагаючись, учинили різанину серед цивільного населення, у тому числі й пацієнти у лікарні. Є над чим замислитись!

Більше того, у цьому прогнозі беруть участь і самі представники туристичної індустрії, про що свідчить наступний уривок, взятий з сайту Управління туризму: «Сьогодні Вуковар вважається символом хорватського опору, непереможним героїчним містом, а також символом світу, що відображає хоробрість його захисників. Саме самовіддана жертва захисників Вуковара принесла йому священний статус у боротьбі за незалежність Хорватії». Після реінтеграції велика кількість хорватських громадян відвідала місто, щоб відкрити для себе це символічне місце і для багатьох віддати йому шану. Це змушує деяких порівнювати цих відвідувачів із паломниками. Чарльз Таубер так описує відвідувачів, які приїжджають до Вуковара після його реінтеграції з хорватською територією: «Вуковар має культовий статус великого місця, де, ймовірно, постраждали хорвати. Я маю на увазі, що тут постраждали усі. Це були не лише хорвати, це були серби та всі інші групи. [...] Зараз більшість туризму – крім туристичних човнів, які ходять вгору й униз Дунаєм – носить вкрай націоналістичний характер. Сюди до лікарні приїдуть групами людей мало не на паломництво» [34].

Таким чином, взаємодію різних вимірів можна спостерігати з моменту туристичного повороту такого символічного місця, як Вуковар, де динаміка туризму співіснує з прагненням до освіти та національного будівництва. Це змушує мене тепер замислитись про розвиток туризму у Вуковарі та Славонії. У постконфліктному контексті, такому як цей, коли меморіали та інші об'єкти, пов'язані з війною, є основними об'єктами інтересу для відвідувачів, туризм розглядатиметься як вправа на згадку, а беруть участь агенти - як меморіальні підприємці.

«Вуковар заліковує свої військові рани, але повстає з попелу та кличе відвідувачів до своїх військових меморіалів». Цей уривок, взятий із глави про Славонію в Lonely Planet, відображає важливість пам'яток у туристичній панорамі Вуковара. Відвідування меморіалів вважається «родзинкою» у путівнику по Славонії як винні льохи Ілока або спостереження за птахами в Копоацькому парку. Місто Вуковар гід вважається ідеальним місцем для тих,

хто хоче «незвичайних» вражень. У світлі того, що меморіали займають важливе місце в туристичній пропозиції регіону, питання полягає в тому, чи бере участь туризм, позначений як меморіальна практика, у процесі реконструкції ідентичності місцевих жителів. Ідентична прірва, схоже, розширюється через існування меморіалів, присвячених війні за незалежність Хорватії, які пропагують ідеї опору та страждань, а також статус хорватів як жертв на відміну від статусу сербського агресора. Перш ніж уважніше вивчити роль цих меморіальних підприємств – асоціацій жертв, колишніх комбатантів, нових туристичних підприємств тощо – корисно приділити час і поглянути на поточний стан туризму в регіоні. Вчені провели дослідження туризму на території Хорватії та зазначає, що ознаки війни локалізовані, в основному в східній частині країни та вздовж кордонів, що наголошує на виключенні Дубровника. Більшість туристичних об'єктів було збережено під час конфлікту: «[...] його стигма не дуже помітна. У більшості туристичних районів немає слідів війни, збитків чи будь-якої нестабільності; Якщо людина не знає історії Хорватії, випадковий турист ніколи не дізнається, що в цьому регіоні будь-коли була війна, не кажучи вже про 10 років тому». Якщо це зауваження справедливе щодо Дубровника, який був повністю реконструйований, то Вуковар, схоже, є нетиповим випадком. Інтенсивність руйнувань тут досі виразно видно, оскільки стигмати, залишені війною, проходять процес меморіального будівництва та включаються до туристичного сектору [35].

Danubium Tours агентство, створене молодого парою після повернення до Вуковара після реінтеграції, було однією з перших туристичних структур, які запропонували нагадати про конфлікт за допомогою туру під назвою «Шлях захисників Вуковара». Він має все більший успіх: більшість туристів звертаються в агентство спеціально, щоб забронювати тур, який проведе їх через важливі місця конфлікту: лікарню, дорогу на Трпінську або навіть водонапірну вежу. Тема делікатна, але, за словами гідів того, що дехто називає «військовим туром», проект був добре прийнятий на місцевому рівні.

На сайті турфірми тур представлений у такому вигляді: «Тяжка історія Вуковара. Місто героїв, символ хорватської свободи. Історія триумфу людського духу, безумовно, є історією, яка житиме вічно»[34].

Рис. 3.2 Логотип агентства Danubium Tours

Джерело: [34]

Зоран Шесто пояснює логотип агентства (рис. 3.2), у якому ясно представлені як всюдисутність війни, і зародження хорватської нації: квадрати є хорватський прапор, а обрізані краю – збитки, завдані війною. Синій колір є річкою Дунай, а зелений – поля Славонії.

Взаємні та, можливо, складні відносини між туризмом, пам'яттю та спадщиною воєн та конфліктів широко вивчалися у дослідженнях туризму та породили безліч міжнародних тематичних досліджень. До них відносяться туризм, пов'язаний із Громадянською війною в США, Перша та Друга світові війни; В'єтнам, Камбоджа, Руанда, Шрі-Ланка, Боснія і Герцеговина, Близький Схід, а також тури до пізніших місць тероризму.

Аналогічним чином, використовується широкий спектр концепцій та евристичних «ярликів», щоб осмислити туристичні практики та уявлення у потенційно спірній моральній та меморіальній сфері, такій як «темний» чи «танатуризм», «бойовий туризм», «(після)військовий» або «постконфліктний туризм», «спадщина злодіянь», або, альтернативно, «Туризм Фенікса», «Туризм примирення», а також «мирний туризм» [35].

Різноманітність концепцій, що використовуються в даний час, здається, вказує на певну (моральну?) дилему в дослідженнях туризму, яка передбачає потрібну модель інтерпретації місць війни і терору. По-перше, ці місця концептуалізуються як ринкові напрями, що отримують вигоду зі своєрідного, а іноді і вуайєристського захоплення туристів «темними» та надприродними вимірами людського існування. По-друге, вони розглядаються як матеріальні та емоційні місця особистих та колективних спогадів (наприклад, туризм предків/поля бою). І, нарешті, до них ставляться як до арени, де тривалі військові дії і травми може бути подолано і «нормалізовані» з допомогою туризму (наприклад, туризм заради світу, регенеративний туризм тощо). Але, використавши подібний закордонний досвід у післявоєнній Україні можна буде залучити багато іноземних туристів, які, безперечно, будуть цікавитись місцями проведення бойових дій та терору російської армії над мирними мешканцями Бучи та Ірпеня, Маріуполя та Харкова та, нажаль, багатьох українських міст та селищ.

ВИСНОВКИ ДО ТРЕТЬОГО РОЗДІЛУ

Як відомо, 1 червня 2023 року Україна отримала право головувати на 68 засіданні Європейської комісії СОР ООН, що свідчить про визнання її ролі у сфері туризму. Всесвітня туристична організація (СОР) виступила з ініціативою створення спеціальної робочої групи, спрямованої на підтримку туристичної галузі та економіки України. Про цю ініціативу заявив генеральний секретар організації Зураб Пололікашвілі під час свого виступу на 25-й сесії Генеральної Асамблеї СОР, що відбулася у Самарканді (Узбекистан). Цю інформацію надала прес-служба Державного агентства з розвитку туризму (ДАРТ). Ця ідея передбачає поєднання зусиль усіх учасників туристичної галузі для відновлення прийому іноземних туристів в Україні. Україна має великий потенціал стати привабливим туристичним напрямом для людей із усього світу. Також, одна з найбільших у світі

платформ з бронювання житла та розваг Airbnb прагне підтримувати Україну з початку повномасштабного вторгнення.

Карпатський регіон України – територія з унікальними природно-ландшафтними умовами, архітектурними та мистецькими особливостями, відомими у Європі та світі. Зонування та розподіл туристських ресурсів у Карпатському регіоні ґрунтується на рекреаційному зонуванні. Розміщення підприємств окремих галузей та формування територіальних зв'язків, що діють понад п'ять десятиліть, територіальний поділ праці та рекреаційна спрямованість окремих територій Карпатського регіону є основою формування туристичного зонування його території. На основі даних туристичної спеціалізації регіонів обраних районів Івано-Франківської області, наукових досліджень у цій галузі та даних статистичної звітності розроблено схеми розміщення туристичних ресурсів у гірських районах Івано-Франківської області.

Ресурси подієвого туризму мають періодичність, що забезпечує особливі умови їхнього розвитку (створення рекреації, де ресурси подієвого туризму будуть додатковим елементом тяжіння, умови мобільності архітектури). Етнографічний потенціал регіону формується за рахунок широкого спектру зразків декоративно-ужиткового, монументального, прикладного мистецтва, а також народних традицій, фольклору, кухні тощо. Аналіз схем просторового розосередження туристичних ресурсів у гірських районах Івано-Франківської області дозволив обґрунтувати основні інтегральні особливості розміщення, організації та розвитку зони відпочинку у Карпатському регіоні.

У Карпатському регіоні існує туристичний комплекс, що є сукупністю туристичних об'єктів та функціональних зв'язків, а також використання природних та інших ресурсів. У Карпатському регіоні інтенсивність розвитку рекреації супроводжується розвитком садиб та об'єктів харчування, сформованих довкола потужних рекреаційних комплексів.

Туризм в Україні не завмер навіть під час війни та продовжує генерувати унікальні пропозиції. Дослідники часто наводять приклад Хорватії, яка після війни зуміла стати популярним місцем відпочинку. Однак не слід забувати, що бої там були не такими руйнівними, як ті, що відбуваються в Україні. Крім того, післявоєнна Україна мала здійснити масштабну маркетингову кампанію на зовнішніх ринках. Це дозволить нам переключити сприйняття нашої країни з місця бойових дій на безпечне місце для подорожей.

ВИСНОВКИ

Очевидно, що відпочинок, фізичне та інтелектуальне омолодження людей є однією з основних цілей туризму. Завдяки фінансовому добробуту народу, оплачуваній відпустці на роботі, розвитку транспорту та виробництва, збільшення купівельної спроможності споживачів, рекреаційний туризм став масовим явищем. Її рушійною силою – зняття цивілізаційного стресу – є активний відпочинок, створення добробуту, відновлення працездатності, збереження та покращення здоров'я. Він включав у себе різноманітні туристичні заходи: від знайомства з далекими та екзотичними місцями до відпочинку на морі та участі у культурних програмах та різних формах розваг. Рекреаційний туризм має багато спільного з оздоровчим та медичним туризмом, а також із оздоровчим туризмом.

Під сприятливим впливом навколишньої природи, внаслідок процесу спілкування та безпосереднього контакту з природними благами, відбувається оздоровлення самого організму людини, покращується його емоційний та психічний стан. Огляд пам'яток людської культури збагачує людський інтелект, знайомство із звичаями та традиціями інших народів сприяє взаємопроникненню культур та розвитку взаєморозуміння між народами.

Рекреаційні ресурси включають безліч різних об'єктів з різним потенціалом. Також існує практика поділу ресурсів на рухоме/нерухоме, відновлюване/невідновлюване. Рекреаційним ресурсам властиві такі особливості, як неоднорідність якості, виснаження та відновлюваність, обмеженість одночасного використання.

Будь-яка рекреація – пам'ятка архітектури чи гарний ландшафт, чи заповідник – постійно зазнає впливу руйнівних чинників: забруднення, ерозії, заболочування, безвідповідальних дій людини, урбанізації, масового туризму. Щоб зберегти для майбутніх поколінь культурну та природну

спадщину людства, ЮНЕСКО ухвалила Конвенцію 1972 року про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини. Конвенція створила комітет, який затвердив список всесвітньої спадщини, цей список постійно поповнюється. Створення об'єкта Списку привертає увагу державних та громадських організацій до проблем збереження національної спадщини.

Рекреаційний туризм умовно можна поділити на кілька видів:

1. Туристсько-рекреаційний тип;
2. Пізнавально-туристичний тип.

Кожен тип потребує свого типу рекреаційних ресурсів. Під рекреаційними ресурсами розуміється складна керована та частково самоврядна система, що складається з низки взаємопов'язаних підсистем, а саме: відпочиваючих, природних та культурних територіальних комплексів, технічних систем, обслуговуючого персоналу та органу управління.

Існує кілька підходів до виділення видів рекреаційного туризму. При самому консервативному підході виділяють лише два типи: оздоровчий та пізнавальний. Проте дедалі складніша система туризму вимагала більш ретельного підходу до визначення видів рекреаційного туризму. Рекреаційний туризм пропонує широкий спектр спортивних та дозвільних заходів і чомусь включає такі види туризму, як оздоровчий, пізнавальний, етнографічний, релігійний, сільський, гастрономічний, екскурсійний, водний, альпіністський, пригодницький, мисливський, рибний, розважальний, спортивний, екзотичний, екологічний тощо.

На початок третього тисячоліття екскурсійний туризм зазнав змін. Регулярні групові екскурсійні тури вважаються своєю родиною візитівкою серйозного туроператора. Але на даний час у виїзному туризмі лише деякі компанії можуть запропонувати та реалізувати гарантовані виїзні тури. Поїздки за кордон все частіше набувають рис індивідуальної, а не групової подорожі, екскурсії вже не плануються у повному обсязі заздалегідь, туристи на місці самостійно вирішують, куди піти та що подивитись.

Обсяг світового ринку туристичних послуг у 2022 році оцінювався приблизно у 2 003,68 мільярда доларів США, і, за прогнозами, до 2030 року він зросте приблизно до 2 677,77 мільярда доларів США за сукупного річного темпу зростання (CAGR) приблизно 3,86 % у період із 2023 по 2030 рік.

Прогнозується, що попит на туристичні послуги зростатиме внаслідок зростання бажання громадян подорожувати як усередині країни, так і за кордоном, а також їх схильності до участі у дозвільних заходах. Ринку також допомагають виїзні поїздки, вестернізація, урбанізація та зростання доходів у країнах, що розвиваються. Ринок також швидко зростає у результаті збільшення рекламних зусиль на ринку, що приймає, а також участі в соціальних мережах і онлайн-каналах.

Глобальний ринок джерел туризму сегментований за розміром туристів, каналом бронювання та регіоном. Залежно від обсягу туристів цей ринок ділиться на групи, соло та інші. З них груповий сегмент займає найбільшу частку ринку 2022 року.

У 2024 році на мандрівників чекають захоплюючі перспективи у сфері туризму, принесені інноваційними тенденціями. Однією з ключових реалій стануть подорожі з використанням штучного інтелекту (II), який стане не лише допоміжним, а й справжнім супутником. Conde Nast Traveler визначив 20 тенденцій у сфері подорожей, які, ймовірно, матимуть вирішальне значення у 2024 році.

Незважаючи на повномасштабне вторгнення Росії, туристична галузь України продовжує розвиватися та сплачувати податки. Навіть постійні атаки Росії на туристичну інфраструктуру не змусили український туризм зупинитись. Наприклад, морська перлина України Одеса неодноразово страждала від російської агресії, включаючи історичний центр міста та морський вокзал. Україна є великою туристичною країною, яку щорічно до війни відвідували мільйони іноземців. Однак після початку російської агресії туристичний напрям почав зазнавати збитків.

За 9 місяців 2023 року представники туристичної галузі сплатили податків на 13% більше, ніж торік. Так, за 9 місяців 2023 року представники туристичної галузі України сплатили податків на 1 млрд. 451 млн. 317 тис. грн., що на 13% більше, ніж за аналогічний період 2022 р. (1 млрд. 283 млн. 180 тис. грн.). Для порівняння, 2021 року, тобто до повномасштабного вторгнення до Росії, туристична галузь за перші 9 місяців принесла 1 млрд 778 млн 924 тис. грн, що на 18% більше, ніж цього року. Але для порівняння, за перші 9 місяців 2021 року, передвоєнного року, податків було сплачено лише на 18% більше, ніж за той же період поточного року.

Повномасштабна війна вплинула на планування відпустки, але українці, як і раніше, їздять у відпустку. Туризм в Україні продовжує зростати, причому не лише за рахунок вітчизняних туристів, а й за рахунок іноземців, які приїжджають до України. Під час війни внутрішній туризм в Україні почав швидко зростати. Незважаючи на важкі воєнні часи, українці продовжують подорожувати країною та підтримувати економіку. Лише 21% громадян вирішили не мандрувати, щоб уникнути небезпечних ситуацій.

Основний потік українських відпочиваючих посідає західні регіони країни з кількох причин:

1. туристичні зони (гори, водойми та бази відпочинку);
2. регіони Західної України розташовані далеко від лінії фронту.

Одним із найпопулярніших напрямів в українців є курорти Карпат. Взимку це місце стає популярним у любителів активного відпочинку, а влітку – у туристів, які люблять піші та велосипедні прогулянки. Такі курорти, як Буковель, Драгобрат та Поляниця, пропонують різноманітні можливості для відпочинку.

Що стосується закордонного туризму, то не багато українців, що залишилися в країні, можуть дозволити собі такий вид відпочинку під час війни. Основними споживачами закордонних пропозицій є жінки та діти, які не підлягають загальній мобілізації. Проте за кордон можуть виїжджати й чоловіки — ті, хто за правилами звільнено від мобілізаційних заходів.

Торік туроператор реалізував тури більш ніж 158 тисячам туристів. Середня кількість осіб в одному турі залишилася такою ж, як і в довоєнний період – 2-3 особи. Однак у наш час частіше мандрують не батьки з дитиною, а мама з дитиною та бабуся чи подруга.

Як відомо, 1 червня 2023 року Україна отримала право головувати на 68 засіданні Європейської комісії СОР ООН, що свідчить про визнання її ролі у сфері туризму. Всесвітня туристична організація (СОТ) виступила з ініціативою створення спеціальної робочої групи, спрямованої на підтримку туристичної галузі та економіки України. Обрання України постійним членом демонструє визнання нашої сили у цій сфері та відкриває нові можливості для співпраці та обміну досвідом з іншими європейськими та світовими країнами. Україна буде працювати над створенням сприятливого бізнес-середовища для розвитку туристичної індустрії, стимулювати інвестиції та сприяти партнерству з міжнародними компаніями. Україна має великий потенціал стати привабливим туристичним напрямом для людей із усього світу.

Україна зіткнулася із закритим повітряним простором, політичною нестабільністю, проблемами з оплатою та ненадійним середовищем безпеки. Попри це український туристичний бізнес продовжує працювати, забезпечуючи Україні позитивний економічний ефект.

Карпатський регіон України – територія з унікальними природно-ландшафтними умовами, архітектурними та мистецькими особливостями, відомими у Європі та світі. Розвиток туризму є пріоритетним завданням Карпатського регіону України. У Карпатському регіоні існує туристичний комплекс, що є сукупністю туристичних об'єктів та функціональних зв'язків, а також використання природних та інших ресурсів. Проте структурні взаємозв'язки формуються у 60-70-ті роки ХХ століття. на сьогоднішній день працюють погано. Основним показником ефективності рекреаційної сфери будь-якого регіону є річна кількість туристів. Порівняльний аналіз існуючої та гранично допустимої кількості туристів, які щороку відвідують

досліджувані території, дозволить отримати результати ефективності функціонування цих територій. Дослідження здійснено на основі схеми рекреаційного зонування Карпатського регіону.

У Карпатському регіоні інтенсивність розвитку рекреації супроводжується розвитком садиб та об'єктів харчування, сформованих довкола потужних рекреаційних комплексів. Показники інтенсивності розміщення баз відпочинку в адміністративних районах Івано-Франківської області було одержано зі статистичної звітності районних відділів статистики та управлінь туризму області. За період досліджень 2020-2021 років проведено натурні обстеження 75% території досліджень, на основі яких створено схеми розвитку туризму в гірських районах Івано-Франківської області.

Шляхи подолання тенденції неефективного використання туристських ресурсів регіону слід шукати як у реформуванні системи державного контролю, управління та розвитку рекреації, так і в якісній зміні архітектурно-планувальної організації та формування рекреаційної інфраструктури на основі сучасних видів відпочинку.

Туризм в Україні не завмер навіть під час війни та продовжує генерувати унікальні пропозиції.

Дослідники часто наводять приклад Хорватії, яка після війни зуміла стати популярним місцем відпочинку. Однак не слід забувати, що бої там були не такими руйнівними, як ті, що відбуваються в Україні. Крім того, післявоєнна Україна мала здійснити масштабну маркетингову кампанію на зовнішніх ринках. Це дозволить нам переключити сприйняття нашої країни з місця бойових дій на безпечне місце для подорожей.